

1996 - EN OVERSIGT

af Poul Juul Foss

Det er kirkelivet i Danmark, som står i fokus i denne artikel. I oversigten for 1994 havde jeg kirkens synliggørelse som det gennemgående tema. I 1995-oversigten kredsede jeg om kirkens forsøg på placere sig selv folkeligt og bekendelsesmæssigt. De samme tendenser vil fremtræde i denne afhandling. Men de vil blive sat i nøje sammenhæng med et par begreber, der har været påfaldende i 1996. Der er nemlig dukket et modeord op i vores sprogbrug, »internationalisering« hedder det. Begrebet er også at finde i den kirkelige ordskat. Ikke uden grund. Kontakterne udadtil er blevet mere intens. Inspirationen hentes ikke bare fra Nord-Europa og USA. Og Danmark, i hvert fald København og de store provinsbyer, er ved at få et multietnisk præg. På nuværende tidspunkt drejer det sig vist om 3% fremmede. Ikke meget, men nok til at engagere nøglepersoner og grupper, også inden for kirken, både med glæde og med bekymring. For hvorledes skal vi møde de nytilkomne i dagens Danmark? Hvad er vores ansvar? Kan vi lære noget af dem? Eller er de en trussel mod vores kultur, folkelighed og religion?

Men internationaliseringen har flere aspekter. Trods den folkelige afvisning af Porvoo-initiativet fortsætter således de økumeniske bestræbelser inden for »kirkefamilierne«. Men om det økumeniske anliggende er andet og mere end en interesse for de nominelt få i folkekirken er vist et ubesvaret spørgsmål, stadigvæk.

Ydre-Missions-arbejdet synes at vise tilbagegang for de gamle og folkekirkelige organisationer, medens frikirkernes virksomhed på dette felt meldes at være i fremgang. Kristeligt Dagblad (KD) 011096.

Et andet vigtigt ord er »demokrati«, der for alvor er trængt ind i den kirkelige debat ikke mindst i forbindelse med menighedsrådsinstitutionen. Herom fremkom vægtige indlæg i 1996, og i den forbindelse overvejelser om hvorvidt demokrati i politisk, folkelig, kirkelig betydning havde en slags konneks med det almindelige præstedømme.

I demokratidebatten blev der også talt om nødvendigheden af et aktivt lægfolk. Får folkekirkens medlemmer tilstrækkelig direkte indflydelse, spørges der, og i den sammenhæng rettes blikket mod kirkeministeriet/kirkeministeren (km) og biskopperne. Og hvordan er befolkningens forhold til kirken, når vi ser bort fra de klart kirkeligt engagerede kredse?

Desuden blev forbindelsen mellem kirken og den bildende kunst dis-

kuteret så intenst som i ikke mange år. En debat hvor menighedsrådene også gav deres mening til kende; i et markant tilfælde helt på tværs af etablerede kunstdommere. Var der tale om populisme kontra ekspertvælde? Eller en konflikt mellem en ægte kristelig folkelighed og nogle særligt kunstkyndige uden et større engagement i det specifikt kirkelige? Også salmebogskommissionens arbejde må henhøre under spørgsmålet om kristendommens forhold til kulturen.

Og endelig var der de sædvanlige kirkelige problemer og strids-spørgsmål på alle planer med præstesager af mere eller mindre seriøsitet, men tilstrækkelige til at vække offentlighedens interesse, og ikke altid uden teologisk relevans. En af disse sager viste sig dog meget betydningsfuld, idet den satte spørgsmålstejn ved folkekirkens dåbspraksis og ved forholdet mellem kms beføjelser og præstens integritet.

I hele denne omfattende debat i folkekirken vil jeg hæfte mig ved nogle mere markante og repræsentative udtalelser fra de implicerede parter – men hvad der kan forbavse ved arbejdet med denne nutidsskil- dring af den danske kirke, er den sproglige gruppestereotypi, som præger de agerende fra de forskellige fløje.

Kirkelig aktivisme eller aktivitet

Sp. Paul Kühle, Avedøre, skrev artiklen Mere end et værested – mere end en kirke. Korshærsbladet, 1996/1, s. 8-9, et indlæg, som efter behag kan tilpasses begreberne aktivitet eller aktivisme. PKs indlæg handler om et project »Aktiv kirke«. Fem hovedpunkter noteres her: 1. En café i kirken. 2. Et teaterproject. 3. Aktiviteter med børn og unge, hvor al- dergruppen er medbestemmende. 4. Café-snakkere for folk med psyki- ske problemer. 5. Alternative gudstjenester. »Det var ikke kirkens for- kyndelse i ord, der stod i centrum, men en forestilling om, at kirken står for næstekærlighed, at alle kan være med uanset hvad de ellers har været udsat for i livet eller selv været skyld i.« Forsøgsprojectet slutte- de 311095, »men kirken er åbnet for mange mennesker og der er et sted i sognet, hvor næstekærlighed ikke er en billig floskel, men en daglig seriøs kamp.« Artiklen drages frem, fordi den illustrerer en udbredt ten- dens i visse folkekirkelige bestræbelser på at nå sognenes befolkning med kendte såvel som nye midler, men hvor det forkyndelsesmæssige aspekt synes at spille en ringe rolle, selvom man ustandselig forsikrer, at gudstjenesten og ordets udbredelse naturligvis er det centrale i kir- kens liv, og at det giver da sig selv.

Samme holdning synes at ligge bag de mange sognegårde eller kirke- centre, som bygges i disse år, og som skal bidrage til at skabe liv og lyst

i kirkens krop. Her er tale om en slags moderne forsamlingshuse eller menighedshuse, hvor også aktiviteter uden nogen forbindelse med det kirkelige liv finder plads såsom grundejerforeningsmøder, bridgeklubber, fødselsdagsfester osv. En kritik af sognegårdsbyggeriet kom fra fremtidsforskeren, mag.art. Karen Schousboe, som mente, at denne form for aktivitet var med til at tømme gudstjenesten for indhold og fik menigheden til at dele sig i særrupper, således at andre udstødtes af fællesskabet. KD 220896. Polemisk vendt mod klubvirksomheden i kirkernes sidelokaler skrev provst Lars Holm, at kirken var en ynkverdigg størrelse, hvis den nok var synlig, men ikke hørlig ved den forkyndelse, som var dens basis. Dansk Kirketidende (Dsk.Kt.) 1996/17, s.239.

Sp. Anders Gadegaard forsvarede varmt de nye kirkecentre som et udtryk for, at kirken vel ikke var af verden, men dog var hjemmehørende i verden; teologien fokuserede nu ikke så meget på »evangeliets karakter af at være et udefra kommende Ord talt til den faldne verden«, men synsvinklen var »mere at fokusere på evangeliets sammenhæng med det givne sprog, det sansbare univers, erfaringerne og den menneskeskabte kultur.« Det betød ikke, at menighedslokalerne skulle benyttes uden kristelig begrundelse, men de skulle tjene det folkelige liv gennem undervisning, diakoni og menighedens fællesskab. – AG i Nyt fra Kirkefondet nr. 3/4 1996, s. 16 – 17.

På samme linje som Kühle og Gadegaard lå en DR-transmitteret prædiken på l. søndag efter hellig tre konger 070196 af sp. Eigil Saxe, Christianskirken i Kgs. Lyngby. Ud fra teksten om Jesu velsignelse af de små børn taltes der om, hvordan kirken, der er en forsmag på Guds rige, hindrer små og store i at komme til Jesus. Men hvorledes åbner kirken sig for folket og de små, spurgte ES. Jo, ved et aktivt menighedsliv og ved at afvise den voksende foragt for de små og ringe. Og med hensyn til børnene har kirken heldigvis indset nødvendigheden af dåbsoplæring, navnlig gennem de kristelige børne- og ungdomsforeninger. ES nævnte også, hvorledes forkyndelsen har banet sig vej gennem kristeligt-socialt arbejde f.eks. med Missionen blandt Hjemløse. Med glæde noterede han desuden kirkens engagerede holdning til de fremmede i Danmark. Og væsentlig var også for ES kirkens Ydre Missionarbejde. Der var sandelig grund til at være idelig beredt, for som det blev sagt (her efter manuskriptet): »Vores opgave er ikke at være kustoder i det folkekirkelige museum, så mennesker hindres i at komme til vor Herre Jesus.«

Generalsekretær i Kirkefondet Kaj Bollmann i Kirkelig Fører, Tillæg til KD januar 1996, vedkender sig gerne ordet aktivisme i forbindelse

med Kirkefondet, som KB skildrer som værende forud for folkekirken med gode, tidssvarende ideer for menighedens liv og vækst bl.a. med kirkeundervisning, sognemedhjælpertanken og inspiration i sognene. – Den kirkefondske selvgratulerende til egen progressivitet lod sig endnu engang komme klart til syne. Det bemærkes også, at ordet aktivisme som hidtil har været negativt benyttet, nu forsøges erobret til positiv brug.

I maj udsendte Kirkefondet et særnummer af *Nyt fra Kirkefondet* om menighedsrådsvalget i november. Her opfordredes kraftigt til at være aktiv ved valget, og der pegedes på »En verden af muligheder«, som menighedsrådene kunne gribe til såsom sognemedhjælperordning, socialpræst, lysglobus, nat-åben kirke, mediesamarbejde, babytræf, turistfører osv.

Men selvom man fra den aktivistiske fløjs side var propfuld af gode ideer om nye tiltag til at udvide menighedens kreds, f.eks. ved at lade den lokale husmoderforening bage brød til nadverfejringen, følte man sig alligevel noget magtesløs over for en passiv og konservativ kirkestruktur, ligesom man oplevede en bagstræverisk indstilling hos biskopper, provster og sognepræster. Hertil Anders Laugesens artikel *Mangfoldighedens mulighed* i KD 070996.

Sp. Claus Oldenburg mente, at kirken havde vist sig aktiv nok med at komme en kirkefremmed offentlighed imøde. Og ikke noget af al dens moderniseringsiver havde alligevel hjulpet. Men kirken »sover«», fordi den ikke er opmærksom på sin egen begrænsning som åndsmagt. Kirkens marginalisering overvindes kun ved, at den uden at ligge under for traditionen og sin egen visdom konstaterer, at den besidder en skat i tanke og formuleringsevne. *Berlingske Tidende* (Ber.Tid.) 020596.

Præsterollens karakter fik naturligvis også sin plads i debatten. For mange præster er det nærmest utåleligt, at forventningen til dem mere og mere består i at de skal optræde som grænseoverskridende entertainere og ritualforvaltere, end at menighedsråd og andre ser den præstelige opgave i at forkynde Guds ord rent og purt, som det engang hed. Men også blandt det kirkelige personale oplevedes udviklingen med bekymring; således beskrev organist Steen Lindholm i et sarkastisk indlæg om »udsalget i den danske Folkekirke«, hvorledes han som kirke Musiker oplevede en kulturel og kristelig forarmelse på grund af publikums uhemmede krav om personlig service ved de kirkelige handlinger. »Hvor er de præster og organister, som tør sige sige fra over for denne udvikling?« – SL i *Menighedsrådenes Blad* (Mr.Bl.) 1996/4, s. 32.

KD placerede sig på den aktivistiske linje ved at foreslå en åremåls-

bestemt ansættelse af de gejstlige, så sognene kunne slippe af med dovne præster, og i tidens bedste mangementstil foreslog lederskribenten løntillæg til initiativrige og visionære præster. 100796. Om de ikke få præster, som fortjenstfuldt driver præstegårdsteologi eller beflitter sig på søndagens prædiken, ville »overleve« ved en sådan nyskabelse, tør man nok have sin tvivl om.

Det Danske Missionsselskab (DMS) fortsatte sin politiske linje. I en brochure På vej mod en hel verden, udsendt i DMS 175 stiftelsesår, bad man om mod til i Jesu navn at skabe en verden, hvor ressourcerne var ligelig fordelt, hvor folkene behandlede hinanden med tolerance, hvor der var fred, retfærdighed og kærlighed, og hvor stivnede strukturer blev opløste. DMS politiske kurs mangler tilsyneladende folkelig opbakning. Således havde man i 1967 2000 lokalkredse, men tæller i 1996 kun 650 kredse, og tilsvarende er antallet af missionærer gået tilbage fra 100 i 1949 til 44 i 1995.

Kirkens Korshær, der respekteres højt for sit sociale arbejde, undgik ikke offentlig den anklage, som af og til høres blandt korshærsvenner, at organisationen har udviklet sig til en ren humanitær organisation uden megen kristelig forkyndelse og sigte på omvendelse. Men Korshærsbladets redaktør, provst Sv. Ebbe Jakobsen afviste barsk anliggendet: »Det kunne ikke falde os ind – vi vil faktisk finde det ukristeligt – at fare frem med en bastant omvendelsesforkyndelse.» – Korshærsbladet 1996/ nr. 6, s. 96. I samme blad 1996/6 s. 139 kunne man læse, hvad korshærschefen Bjarne Lenau Henriksen forstod ved omvendelse nemlig at »omvende alle de stærke og rigtige og ordentlige, alle dem der sidder på almindeligheden og magten til at få et ansvar for de svageste i vort samfund.«

At Tidehverv altid har stået i front mod aktivismen og fromt »føleri« turde være nok så bekendt. Og samme tone har man hørt hos de såkaldte tidehvervsgrundtvigianere. Men nogle grundtvigianere er betænkelige ved den hvasse klang i polemikken. Således universitetslektor Else Kragelund Holt, der bl.a. stillede det spørgsmål: »Kan man kalde noget grundtvigsk, hvis det lider af berøringsangst overfor en praktiseret, synlig kristendom.« – EKH: Hvad kan man kalde grundtvigsk? – en gang til. Dsk.Kt.1996/19, s. 280-281.

Biskopper, provster

Dr. theol. Svend Bjerg og sp. Palle H.Steffensen videreførte længe debatten om deres hårdt angrebne bog »Den ualvorlige præstekirke«. Avispolemikken havde et ualmindelig personligt-fornærmet præg. For-

fatterne havde ifølge dem selv villet skabe kommunikation på guldplan bl.a. ud fra den formening, at nytænkning ikke kommer fra kirkens topfolk, »nævn os en nulevende og snart kommende >biskop<, som ikke viser en frygtindgydende færdighed i at undgå at komme ind på væsentlige problemer.« KD 060196 var således et karakteristisk eksempel på faconen.

På det mere konkrete plan hævdede Steffensen og Bjerg, at biskopperne ikke tog deres tilsyn med præsterne alvorligt, og at de ofte nødigt så, at præsterne i deres stifter blev for dygtige. – Det er »generaliserende vås« og »sludder og grønlangkål«, svarede biskop Thorkild Græsholt tilbage. – Ekstra Bladet (EB) 050296. Domprovst Niels Henrik Arendt returnerede Bjerg og Steffensen en skarp replik i KD 070296, idet han betegnede deres felttog som i bund og grund usolidarisk med folkekirken og dens præster. Når forfatterne ikke havde fået mere respons skyldtes det, at man ikke lod sig hovmesterere af bedrevidende, ikke særligt kompetente personer, der tilsyneladende kun ønskede at markere sig selv.

Som efterfølger for biskop Thorkild Græsholt i Lolland Falster Stift opstilledes fire kandidater. De tre havde en solid, lokal tilknytning, men var stort set ukendte udenfor stiftet, i hvert fald havde ingen af dem bidraget væsentligt til den landsdækkende kirkelige og teologiske debat. Mest markant virkede theol. dr. Kai Kjær Hansen fra Århus. Valgkampen forløb meget fredeligt, for ikke at sige uinteressant, ganske i lighed med de sidste bispevalg. Kandidaternes udmeldinger var forbavsende ensartede i deres kærlighed til folkekirken og tillid til det aktive lægfolk. De tre af kandidaterne erklærede sig nærmest som grundtvigianere, medens Kjær Hansen har nære relationer til kirkens højrefløj. Også på Lolland-Falster måtte man ud i en runde to, idet favoritten domprovst Holger Jepsen som største stemmesluger ikke nåede de halvtreds procent af de afgivne stemmer i første omgang, medens Kjær Hansen klarede sig forbavsende godt og blev nummer to. I opløbet mellem KKH og HJ opstod der en ret forvirrende og skurrende tone, da det ikke lykkedes at få arrangeret et fællesmøde mellem de to hovedpersoner, og man fra KKHs tilhængeres side følte, at der ikke blev iagttaget demokratiske spilleregler fra modpartens hold. Se Lolland Falsters Folketidende fra 270296 og foregående datoer.

Som ventet blev Holger Jepsen sejrherren. Resultatet blev 446 stemmer til HJ og 239 stemmer til Kjær Hansen.

I februar døde biskop Georg Geil, Viborg stift. Geil besad en stor formidlingsevne og formåede på moderat vis at komme kirkens højrefløj imøde. Som ny biskop over Viborg stift opstilledes domprovst Karsten

Nissen som på favorit med et stærkt bagland i midten og til højre. KN besidder en genuin teologisk baggrund, ligesom han administrativt og organisatorisk har beklædt vigtige poster. Samme KN synes iøvrigt at udtrykke sig i brede, folkekirkelige, økumeniske vendinger uden skarp profil. Se f.eks. præsentationen i Menighedsrådenes Blad (Mr.Bl.) 1996/5, s. 13. Fra grundtvigsk hold opstillede man den ret ukendte, af Tidehverv prægede sp. mag. art. Ole Brehm Jensen. Nogen uro om hans kvalifikationer til bispeembedet opstod, da der herskede tvivl om hans kvalifikationer kunne ækvivaleres med en cand. teol.-eksamen. Men Københavns Universitets teologiske fakultet ligestillede hans eksamen med en tilsvarende teologisk, hvorefter valgkampen mellem OBJ og Nissen kunne starte. KD 240496. Det viste sig hurtigt, at OBJ og hans støtter lagde meget hårdhændet op til en debat om det økumeniske spørgsmåls status i forhold til et grundtvigisk synspunkt på sognet som det helt centrale sted i kirkens liv. – Viborg Stifts Folkeblad 010596 og flg. datoer.

Resultatet af afstemningen ved bispevalget blev, at Karsten Nissen fik 1337 stemmer og Ole Brehm Jensen 686 stemmer.

I Roskilde stift begyndte man sonderingerne med at finde biskop Bertil Wibergs efterfølger i 1997.

I 1996 var bispeinstitutionen nok engang op at vende i debatten, hvilket illustreres af den stigende og brede opmærksomhed, der rettes mod bispekollegiet.

Ifølge professor Theodor Jørgensen havde det almindelige præstedømme (læs: menighedsråd og menighed) en uhyre begrænset indflydelse på de biskoppelige afgørelser. Bispernes magtbeføjelser var for vide, hvilket TJ fandt stærkt kritisabelt, nemlig »Ud fra en luthersk forståelse af forholdet mellem det almindelige præstedømme og det kirkelige embede«. Til afhjælpning af miseren foreslog han stiftsråd og først og fremmest en synodal ordning for folkekirken. – Preben Espersen, Theodor Jørgensen, Jørgen Stenbæk, Lisbet Christoffersen og Hans Raun Iversen i bogen Det almindelige præstedømme og det folkekirkelige demokrati. Anis, 1996, TJ: s. 55 og 60ff (s.42-66).

Kirkeligt Samfund (Ki.Sa.) var som venteligt forsat imod synodali-deerne, som man mente ville være døden for den folkekirkelige samta-le. Dialogen fandt man selvfølgelig nødvendig, men den skulle ikke giv-es i hænderne på »synodale pampere«. Diskussionen om de kirkelige spørgsmål burde først og fremmest føres af de mange, ansvarsbevidste menighedsrådsmedlemmer rundt om i landet. Ki.Sa.s formand sp. Jens Ole Henriksen i pjecen Menighedsrådsvalg 1996 (udgivet af KS), s. 4 – 6).

Et emne, som blev diskuteret i, var, om biskopperne skulle vælges for et åremål f.eks. 5 – 7 år, men udformede, konkrete forslag kom ikke for alvor frem i debatten. Problemet var set ud fra en demokratisk synsvinkel, at en biskop vælges til udgangen af den normale embedsperiode. Hertil Preben Espersen i ovennævnte bog, s. 25. Også Jens Ole Henriksen fandt ideen om åremålsansættelse for biskopperne værd at overveje. KD 290196.

Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer (Lf. Mr.) lagde op til en debat om yderligere kompetence til menighedsrådene, idet man bl.a. foreslog, at provstiudvalgene skulle have indstillingsret ved valg af provster, så at ikke bare biskoppen besad denne ret. Mr.Bl. 1996/5, s. 42.

Kandidatstipendiat cand. jur. Lisbet Christoffersen spurgte på baggrund af de valgmoder som var holdt ved de sidste bispevalg, om det var rimeligt, at man kun holdt debatter om teologiske og strukturelle sager i forbindelse med et bispeskifte. Og om det var rimeligt, at alene den valgte biskop kan drage konklusionen af de rejste spørgsmål; endelig om debatten helt kan overlades til menighedsrådsmedlemmernes distriktsforeninger i stifterne ved valgene, eller om fora bør være bredere. KD 040696.

Det var nu ikke bare de folkekirkelige biskopper, der mærkede opposition. Biskop Czeslaw Kozon fra den romersk katolske kirke syntes fortsat at have vanskeligheder med trosfæller, der oplever ham som for konservativ og autoritær. Jyllands-Posten (JP) 060796.

Feldbæk Nielsen sagen og andre præstesager

Starten på processen mod præsten i Snedsted sogn, Aalborg stift, Bent Feldbæk Nielsen har jeg skildret i Kirkehistoriske Samlinger (KS) 1995.

Biskop Søren Lodberg Hvas præciserede sagen derhen, at en præstetret skal kunne tage stilling til, om en forkyndelse er i overensstemmelse med grundlaget for den evangelisk-lutherske kirke, herunder dåbsritualet. Men en læresag er ikke en teologisk disput i almindelighed; den drejer sig om en kontant beslutning angående en konkret forkyndelse, der er blevet udtrykt utilfredshed med. KD 040196. Det sidste punkt i SLHs redegørelse: at sognemenigheden havde klaget over præsten, syntes, omend ikke unævnt, at spille en ret ringe rolle i debatten, hvor kirkeretlige og teologiske synspunkter kom til at dominere.

Ved første retsmøde 110196 i sagen udtalte anklageren Hans Juhler fra kammeradvokatens kontor iflg. KD 1201 at, »Der er tale om en dis-

ciplinærsag for en ansat i folkekirken, som handler om, at folkekirken må opstille visse rammer for, hvilket dåbssyn, de ansatte skal forfægte.« – BFNs forsvarer, advokat Aksel Holst Nielsen mente, at man ikke kunne anlægge en almindelig tjenestemandsbetragtning på præsters virke. »Præster i folkekirken har en betydelig frihed og frie rammer og må, hvad angår teologien, stå til ansvar overfor Gud.«

Indre Missions (IM) formand, pastor K.Lindhardt Jensen følte, at BFN havde formuleret sig som om han gjorde skel mellem tro og dåb, hvilket var ubibelsk. Følgelig kunne KLJ udmærket forstå, at Aalborg-bispen ville have sagen afklaret gennem en læresag. – Indre Missions Tidende (IMT) 1996/5, lederen

Læserbreve i Præsteforeningens Blad (Prf.Bl.) 1996/7 kritiserede Lodberg Hvas' håndtering af sagen, men SLH forsvarede sig med, at BFN længe havde stillet sig i front mod folkekirkens dåbssyn, således at hans holdning snarere svarede til den dåbsforkyndelse der lød i pinskekirkerne. Dertil kom, at BFNs optræden havde en vildledende og forvirrende virkning i hans menighed.

I Prf.Bl. 1996/10 kom det til en ordveksling mellem biskoppen og sognepræsten, hvor BFN forklarede, at folkekirkens dåbsritual ikke var i samklang med NT og erfaringen. SLH hævdede, at BFN faktisk undsagde barnedåben og var på linje med sværmerne

Rektor Niels Thomsen fremførte i en DR-udsendelse 270296, at der ikke burde være en læresag; der måtte være frihed også til at tage fejl, det gjaldt også hvis en præst gik ind for reinkarnation; der måtte ifølge NT være mulighed for at klare konfliktsager på andre måder end ved retssager, også fordi bekendelsesskrifterne ikke har juridisk karakter idag, men tjener til vejledning. Et frihedssynspunkt NT siden fremførte i talrige sammenhænge ikke mindst som vidne for BFN i retssagen ved byretten i Thisted.

Dansk Oase (en karismatisk orienteret bevægelse indenfor folkekirken uden kirkepolitisk sigte) og Forum for en Fri Folkekirke (som går ind for adskillelse mellem stat og kirke) udsendte en fælleserklæring skrevet af sp. Ole Skjerbæk Madsen. Heri hed det, at magthaverne i folkekirken ville gøre alt for at BFN tabte sagen. Men skete det, ville konsekvensen blive, at folkekirkens dåbssyn blev af en magisk karakter og dermed afguderisk. – Udfordringen 1996/13-14, s. 7.

I juni åbnede så sagen mod BFN. Chefredaktør Erik Bjergager fandt det ulykkeligt med den nye præsteret, hvor trosspørgsmål afgjordes ved hjælp af jura. Han foreslog derfor denne instans afskaffet snarest muligt. Kirken burde nemlig selv sætte grænser. KD 150696. Lignende synspunkter blev fremført både før og efter retshandlingen. En artikel i

Pol 050896 benyttede lejligheden til at fremholde det uholdbare i alliancen mellem stat og kirke, idet BFN- sagen viste, at folkekirkens karakter af trossamfund reduceredes ved at blive »sylvet ind i retsstatslige, fagretlige o.lign. principper, i stedet for at være en trosbaseret, selvstyrende enhed, som den rettelig burde være.«

I retten holdt BFN en tale, der i følge talrige avisreferater formede sig som et angreb på folkekirkens dåbspraksis, og hvor han fremstillede Luthers opfattelse af barnedåben som et svagt punkt i hans lære. I stedet fremhævede BFN nødvendigheden af modenhed, omvendelse og tro, så at den døbte oplevede den genfødsel i Gud, som han/hun var døbt til. – Se f.eks. EB 150696 og Pol fra samme dag.

Universitetslektor Lone Fatum fremlagde i et vidneindlæg den opfattelse, at folkekirkens barnedåbspraksis ikke var i overensstemmelse med NTs dåbssyn. En vurdering som anklageren ignorerede, men som hyp-pigt dukkede op i den efterfølgende debat. "Ud fra NT beholder Feldbæk Nielsen sagligt ret", skrev Fatum efter dommen, og hun beklagede i stærke vendinger, at det statskirkelige system faktisk havde ophævet sola scriptura princippet og uluthersk stoppet den frie teologiske debat i folkekirken. LF: En præstesag og dens perspektiver. Teol-information. Det teologiske Fakultet Københavns Universitet. September 1996, s. 22 – 24.

Den 26. juni afsagde præsteretten dom, hvorefter BFN dømtes til afsked. I rettens kendelse hed det, at BFN havde overskredet folkekirkens rammer for rummelighed ved en benægtelse af, at Gud er subjekt i dåben, hvorved et centralpunkt i den evangelisk-lutherske lære på ikke acceptabel måde nivelleredes. – Rettens afgørelse vakte stor opsigt og blev behandlet i avisernes ledere. Se især KD for 270696 samt KD 030796 med den fulde ordlyd af præsterettens bemærkninger og konklusioner.

Mange læserbreve i pressen støttede den dømtes standpunkter, og iflg. sp. Johs. H. Christensen var dommen ligefrem et »justitsmord«, ikke fordi JHC på nogen måde billigede BFNs dåssyn, og BFN var ikke uskyldig, men »lovens arm rammer blindt og fører magtens knytnæve.« JP 300696. Adskillige andre indlæg bifaldt klart den afsagte kendelse.

Torben Rechendorff, der som km havde haft magt til at føre loven om præsteretten igennem i 1992, imødegik kritikken af dommen og af præsteretten som institution. Det var iflg. TR netop godt, at der eksisterede en uvildig retsinstans i slige tilfælde til alle parterets betryggelse. At andre præster bekendelsesmæssigt skulle skeje lige så meget ud som BFN benægtede TR ud fra en tillid til det gejstlige tilsyn. Og den ofte fremførte påstand om at nu var der nærmest kommet mundkurv på den

teologiske debat dementeredes af diskussionerne siden dommens afsigelse. KD 160796.

Et bemærkelsesværdigt indlæg kom fra sp. dr.theol. Bent Flemming Nielsen, som spurgte »Kan *biskopperne* leve med, at en retssag kan gå dem imod?, og, »Kan *folkekirken, menighederne* leve med, at deres grænser afstikkes i retten?«. Nielsen følte, at loven med domstolsbehandling af gejstlige læresager førte til noget så uluthersk som en »retslig defineret folkekirkelig lutherdom« til skade for den evangeliske frihed. BFN: Thi kendes for ret. Fyns Stiftstidende 030796.

Fra kirkens højrefløj mødte Feldbæk Nielsens dåbssyn ikke megen støtte, selvom man bifaldt hans kritik i hvad der opfattedes som en letsindig dåbspraksis i folkekirken. Se f.eks. lederen i Missionsvennen (MV) 1996/13, s. 6 ved redaktør cand. theol. Carsten Skovgaard-Holm.

Da Feldbæk Nielsen ankede dommen til Vestre Landsret, vil sagen formentlig først finde sin afslutning i 1997. At en ny retssag skulle bringe noget nyt i BFNs holdning var der ingen grund til at formode jvf. et indlæg af ham i KD 060896, hvor det hed, at den personlige tro på Kristi forsoningsoffer selvfølgelig ikke kan være hos den spæde, og følgelig »er der ingen frelse i den dåbsform, vi normalt bruger i folkekirken«.

Sognepræstens provst Johan Thastum betegnede appellen som »et spil for for galleriet og Feldbæk Nielsens anglen efter opmærksomhed for sine synspunkter, hvad han også selv har indrømmet.« KD 130896. Imidlertid fik hele forløbet et nyt perspektiv da BFNs forsvarer Aksel Holst Nielsen krævede, at domsforhandlingen gik om, idet han satte spørgsmålstejn ved det holdbare i loven om præsteret. Til belæg for sin påstand anførte advokaten, at der ikke kunne være tale om en fair retssag, når den ene part – her den anklagende, nemlig km – udpegede de to teologiske dommere. KD 250796. Samme dag beklagede KDs leder-skribent – i lighed med mange andre – at domstolen takket være km havde teologisk slagside, idet de to teologiske dommere hovedsagelig blev udpeget blandt universitesteologernes flok, hvor højrefløjen i kirken er svagt repræsenteret.

Denne kritik blev pure afvist af kms departementschef Preben Espersen. Km havde ud fra saglige kriterier sammensat en liste med de teologiske dommeremner, og PE betegnede anklager om kirkepolitiske hensyn fra kms side som slet og ret »fri fantasi«. KD 030896. Professor Svend Andersen mente mod Espersen, at loven om præsteretten ligefrem var grundlovsstridig, og at den var »et skridt mod Folkekirken's totale verdsliggørelse«. KD 051096.

Hovedpunktet i BFN-sagen blev nu en rum tid en diskussion om det fornuftige i overhovedet at have en læredomsstol.

Den fremtrædende grundtvigianer, provst Finn Riber Jensen fandt præsteretinstitutionen ret så sikker og rimelig i forhold til de tidligere provsteretter. FRJ fremhævede nødvendigheden af rummelighed i folkekirken, da friheden hørte med til folkekirkebegrebet. Der skulle være plads til forskellige opfattelser af dogmatikken. Men problemet med BFN-sagen var af sjælesørgerisk karakter. Ved at centrere frelsens mulighed hos mennesket og ikke hos Gud, havde Snedsted-præsten overskredet rummelighedens grænse. At der i et religiøst pluralistisk samfund måtte sættes grænser betød ikke, at folkekirken var stivnet, men at der var en kerne i forkyndelsen, der måtte stå vagt om. – FRJ: Præsteret og folkekirke. Dsk. Kt. 1996/16, s. 224-226.

Jens Ole Henriksen gjorde opmærksom på, at loven om behandling af læresager ved domstole netop var indført for at beskytte forkyndelsesfriheden imod et folkekirkeligt og statsligt magtapparat, idet man mente, at præsterne nok var beskyttede efter tjenestemandsløven imod urimelige disciplinærtiltag, men at det samme forhold ikke gjaldt forseelser imod det bekendelsesmæssige grundlag. Men præsteretten var også et værn imod præsters subjektive, ulutherske forståelse af evangeliet. Så vitale sager kunne ikke overlades til enkeltpersoner f.eks. til biskopperne, men var trods alt bedst tjent med domstolsforhandling. JOH: Beretning ved Kirkeligt Samfunds årsmøde. Dsk.Kt. 1996/21, s. 306 – 307 (s. 304 – 309).

Ifølge referat ved Holger Jepsen behandlede bispemødet 071096 loven om gejstlige læresager og nåede med afsæt i Feldbæk Nielsen-sagen til følgende slutning: «Selvom præsteretsinstitutionen kan virke som et tungt apparat, ser biskopperne ikke, – og her vejer hensynet til præsternes retssikkerhed tungt –, at der her og nu er grund til at foretage ændringer. En evt. drøftelse af ændringer bør udsættes til den siddende præsteret har afsluttet sit arbejde.»

En vældig medieopsigt vakte en præstesag fra Nyborg, hvor en nyanstalt præst i byen Bent Laursen vakte forargelse ved mere eller mindre vulgær tale og opførsel på byens værtshuse. Sagens teologiske og kirkelige valeur kunne ligge på et meget lille sted i modsætning til Feldbæk Nielsen-sagen. Alligevel er den interessant, fordi den satte focus på præstens nutidige rolle, der åbenbart efter bred opfattelse stadig har traditionelle momenter i sig. BL syntes simpelthen at forbyrde sig mod tjenestemandsløvens krav om dekorum. Biskop Kresten Drejergaard suspenderede ham. Sagens akter offentliggjordes i Fyens Stiftstidende og Kristeligt Dagblad. KD bragte dem den 020296. I lederen KD den 250196 fastslog skribenten, at dekorum kunne flytte sig efter tid og sted. Men alle også præster burde opføre sig anstændigt.

I en kronik i Pol 230396 optog Laursen decorum-begrebet, idet han hævdede, at det aktuelt ville sige, at man ikke gik efter bolden, men efter manden. Sagen for en luthersk præst var forkyndelsen, men den havde ikke interesse, derimod var man interesseret i præstens måde at være på.

Formiddagspressen var mestendels på præstens side. I BT 110296 skrev lederskribenten, at en præst udmærket kunne drikke »en håndfuld bajere på den lokale bodega. Lad folkekirken leve op til dens flotte navn. Få Guds ord bragt ud i virkeligheden, og fri os fra hykleri og blegnæbbet fromhed.«

230496 kunne KD meddele, at km var indstillet på at afskedige BL som præst i Nyborg p.gr.a. indberettede tjenesteforseelser og brud på dekorum. Kontorchef Steffen Bruné udtalte, at dekorumbegrebet ikke var en nyopfindelse til lejligheden. 030596 kunne Ekstra Bladet (EB) oplyse, at km dagen før havde suspenderet BL med omgående virkning, og at der ville blive indledt en tjenestemandssag mod præsten. Omtalte sag blev imidlertid ikke iværksat, da Laursen selv 110996 opsagde sin stilling til udtalt glæde for biskop og menighedsråd iflg. Morgenposten Fyns Stiftstidende 130996. Og dermed gled denne præst ud af medierens spotlight, sådan som andre præster, der mere eller mindre frivilligt har forladt folkekirken.

Angående præsters måde at leve på benyttede IM nok engang lejligheden til at rette skytset mod biskopperne; således skrev pastor K. Lindhardt Jensen: »I det hele taget synes det, som flere af biskopperne i de sidste årtier på egen hånd og i stilhed har afskrevet de bibelske betingelser, som tidligere blev respekteret, når det gælder præsters liv ogandel.« KD 300796.

Nu var problemerne i Nyborg ikke det eneste tilfælde, hvor der var lokal kirkelig uro. Vigerslev sogn i Københavns stift, Skt Catherinæ sogn i Ribe stift og Munkebo sogn og Hesselager sogn begge i Fyens Stift, Holme sogn i Århus stift, Bårse og Beldringe sogne i Roskilde stift og Gundsømagle sogn i samme stift er at nævne.

Kresten Drejergaard opfordrede indtrængende menighedsråd og ansatte til at klare deres tvister lokalt og respektere gældende kompetenceforhold. – Mr.BI. 1996/2, s. 3-4. En henstilling, der måtte siges at være velanbragt, når man udefra fik øje på de lokale petitesseer, som konflikterne omhandlede, og som i hvert fald sjældent kunne interessere en større offentlighed.

Spørgsmålet er, om ikke medierne i deres jagt på skandaler i kirken overdriver problemerne, så at Kresten Drejergaard så rigtigt, når han – med ovennævnte henstilling in mente – udtalte, at i de fleste sogne arbej-

der præster og menighedsråd storartet sammen, når man erindrer sig den folkekirkelige bredde med de mange ansættelsesformer og konfliktmuligheder, der synes indbygget i systemet. – KD: Der skal være plads til skønsomhed. Fyens Stiftsbog, 1996, s. 53 – 63.

En ny folkelighed og kirken

De mange nytilkomne i Danmark fra Mellemøsten, Pakistan, Østeuropa og andetsteds har som sagt skabt en ny, folkelig situation blandt os. Snart vil den danske befolkning ikke have det homogene præg som forud. Det er en tingenes tilstand, som man både i det politiske og kirkelige liv har øje for, og som på lidt længere sigt kan få betydning for folkekirken som næsten hele folkets kirke. Hvor optaget man er af indvandrerproblematikken og religionernes møde er Årbog for Københavns Stift 1996 et eksempel på. Og hvor betænkelig man kan være ved indvandrerproblematikken ligesom ved EU er Tidehverv et eksempel på.

Den største og mest markante gruppe af nytilkomne i Danmark bekender sig mere eller mindre udtalt til Islam. Det drejer sig om almindeligvis anslået ca. 100.000 mennesker. Muslimernes synlighed vækker stor opmærksomhed i befolkningen, og måske har missionssekretær Jørgen Degn Bjerrum ret, når han skrev, at »»folkekirkekristne« pludselig bliver bevidste om deres kristne kulturarv, fordi så mange muslimer flytter hertil.« – Mission i Asien, 1996/3, lederen. Men om de mange muslimer i vores land er mere religiøst engagerede end danske folkekirkekristne som flest foreligger der ikke sikre vidnesbyrd om.

Nogle aktive muslimer ønsker at blive anerkendt som trossamfund på linje med katolikker, baptister, metodister, mosaisk trossamfund etc., således at man blandt andet selv kan føre kirkebøger. Men det ønske har sine vanskeligheder, eftersom Folketinget i 1969 vedtog, at man ikke ville anerkende flere end de daværende 11 anerkendte trossamfund; dog har siden 1970 har 34 trossamfund dog fået vielsesret m.m. – KD 020195. Således afviste km. Birte Weiss da også klart kravet. Hendes begrundelse var, at muslimske menigheder i Danmark faktisk nød officiel anerkendelse, og at ret til ministerialbogføring ikke af praktiske grunde bør fordeles til for mange religiøse samfund. Pol 040196.

Pol oplyste 050196, at Enhedslisten (EL) ville fremlægge beslutningsforslag i Folketinget om at civilregistreringen overgik til kommunerne, ifølge mf. Bruno Jerup for at sikre danskerne mod »religiøs omklamring«. 090496 fremlagde EL så »Forslag til folketingsbeslutning af administrative funktioner fra folkekirken m.fl. til de kommunale folkeregistre.« Km. Birte Weiss afviste forslaget, da den eksisterende praksis

virkede upåklageligt, så en ændring ville betyde en serviceforringelse for flertallet af befolkningen; desuden sympatiserede regeringen ikke med ideen om adskillelse mellem stat og kirke, sådan som forslagsstillerne lagde op til. Venstre og konservative sagde ligeledes fra. SF ville godt se på forslaget. Kun Fremskridtspartiet gik helt ind for det. Arne Melchior fra CD støttede regeringen men bemærkede, at man ikke kunne opfordre landets mange muslimer til at integrere sig i det danske samfund hvis man ikke gav dem samme muligheder på også spørgsmålet om registrering. Keld Albrechtsen (EL) sagde i forlængelse af Melchiors indlæg, at religionerne ikke var ligestillede i Danmark. Km benægtede, at der skulle foreligge nogen som helst mistillid til de muslimske menigheder, sådan som Albrechtsen efter hendes mening havde insinueret. Folketingstidende 090496, s. 5204 – 5213.

Men sagen om fuld anerkendelse betød åbenbart meget for muslimerne, idet selv de beskedne restriktioner i kms praksis (ikke-kirkebogsføring) betragtedes som en slags diskrimination. Og desværre mangler danske politikere indsigt i strømningerne i de muslimske miljøer, idet de betragter Islams tilhængere som en række splittede grupper, der ikke kan blive enige om væsentlige spørgsmål, blev der fremført. Hertil Pol 080196 med udtalelser af dr. phil. Jørgen Bæk Simonsen.

I Gellerup sogn ved Århus, hvor halvdelen af sognebeboerne er muslimer, har man en halvtids stiftspræst, sp. Steen Skovsgaard, der beskæftiger sig med forholdet mellem Islam og kristendom. »Men det er en stor og vanskelig opgave at få ryddet misforståelsen af vejen og lære at forstå hinandens sprog.«(SS) – KD 080196. I foråret oprettede ligeledes Sudanmissionen en stilling, hvori tidligere missionær cand.teol. Lillian Risum skulle fungere som brobygger i Gellerup mellem muslimer og kristne, ligesom hun skal virke for missionsselskabet som ekspert i Islam med Danmark og Vestafrika som område. Nyt på tværs. 1996/2, s. 2.

Mange steder i landet etableredes der i kirkeligt regie studiegrupper, og arrangeredes møder osv beregnet på flygtninge, indvandrere og danskere, ligesom der i Københavnsområdet og i provinsbyer som Odense, Århus, St. Heddinge blev afholdt internationale gudstjenester. Nyt på tværs. 1996/1, s. 6.

EBs chefredaktør Sven Ove Gade mente, at problematikken vedrørende folkekirken og muslimerne ikke drejede sig primært om kirkebogsregistrering. Han fandt med citater af Søren Kierkegaard forbindelsen mellem stat og kirke værende imod Kristi ord, og den statsautoriserede kirke og dens præsteskabs holden ved det bestående for hyklerisk.

EB 070196. I EB 040396 gav Søren Krarup et forholdsvis stilfærdigt svar. Det undrede Krarup, at Gade, som han respekterede, kunne overse, at vi i Danmark har en folkekirke af luthersk observans, fordi folkets store flertal tilslutter sig den. Det danske folk ville lide et identitetstab, hvis man skiller stat og kirke. Og det var »pietistisk vâs« og misbrug af Kierkegaard at opstille den folkekirkelige ordning som en modsætning til evangeliet. Og hvad angik Islam advarede SK mod en sentimental, manglende realitetssans og neutralitet mellem løgn og sandhed. I et essay i Tidehverv »Kirke og folk i Danmark«, 1996/4, s. 74 -79 uddybede SK sine tanker: Islam skulle ikke anerkendes i Danmark, for det var at anerkende et »nej« til Kristus i det danske folk, som trods ildevarslen de tegn stadig var et blufærdigt, kristent folk. Muslimerne skulle fungere i frihed, men det var ikke ensbetydende med at gøre knæfald for en humanistisk pluralisme. Islams tilhængere skulle rette sig efter dansk lov og tradition, hvilket indebar at alle børn registreres af folkekirkens præster og kordegne. Ét var religionsfrihed. Noget andet religionslighed. Og den sidste hørte ikke hjemme i et kristent folk (hertil især s. 77).

Forfatteren Ebbe Kløvedal Reich følte anderledes og sådan: »At bekymre sig for at Danmark skulle blive muslimsk – det er blafrende paranoia.(...) Jeg synes, det er dybt perverst, at der ikke findes en moské i Københavns indre by, hvor vi har både en synagoge og en russisk-ortodoks kirke.« Pol 130196.

Det måske vægtigste indlæg i debatten om Islams rolle i Danmark kom fra DMS-missionær Leif Munksgaard, KD 110396. LM fremhævede nødvendigheden af en dialog mellem muslimer og kristne i vores land, ligesom at samtalen skulle handle om andet og mere end fødselsregistrering på kirkekontorerne. LM rejste i denne forbindelse det spørgsmål, om muslimske trossamfund kunne fungere i Danmark efter gældende regler uden juridiske særrettigheder, akkurat som tilfældet var for de nuværende, anerkendte trossamfund. Således fremhævede han at folk skulle have lov til at udmelde sig af et islamisk trossamfund – hvilket strider imod gængs muslimsk opfattelse, hvorefter en frafalden muslim mister alle borgerlige rettigheder. LM påpegede også eventuelle retslige problemer ved opdragelsen af børn i blandet ægteskab og ved indgåelse af ægteskabskontrakt indgået i et muslimsk land. Et andet problem, som LM henviste til var uoverensstemmelsen mellem UNs menneskerettighedserklæring og den islamiske menneskerettighedserklæring af 1981, hvor sidstnævnte faktisk ophæver religionsfriheden. Hovedproblemet er, at Islam vil skabe den ny verdensorden efter Guds vilje, – og så bliver dialogen svær at gennemføre for kristne mennesker, fastlog LM.

Religionsforskeren mag.art. Tim Jensen i Pol.s kronik 070296: »At de »fremmede« religioner er kommet til Danmark betyder ikke i sig selv, at der er kommet mere religion til verden, men nok at religion er blevet mere synlig, mere bevidst og mere interessant.« – Dog indrømmer TJ, at »Der kan spores tendenser til »afsektarisering« og »religiøs revitalisering, globalt og i Danmark.«

Samme Tim Jensen rejste en række spørgsmål om de religiøse, retslige forhold i Danmark, som han ikke fandt tilstrækkeligt tidssvarende med statens favorisering af folkekirken når vi i 1996 lever i et sekulært og pluralistisk samfund. TJ oplevede det eksisterende system som uklart, administrativt tåget. Han ville dog ikke udelukke, at den gældende ordning var den mindst ringe løsning af problemet. TJs personlige indfaldsvinkel var tydeligt den, at samfundet bør fastholde sin sekulære linje, og at det bedst kan styre/begrænse religionen ved vores danske kirkemodel. Et brud mellem stat og kirke kunne medføre en religiøs vækkelse, hvad folkekirken allerede var toptrimmet til. – Weekendavisen, 1996, 1 – 7 marts.

Også fra frikirkeligt hold følte man, at folkekirken nød godt af en urimelig favorisering, og rektor for baptisternes teologiske seminarium Bent Hylleberg udtalte 080696 i DR P1, at vel havde vi religionsfrihed i Danmark; men af friheden udsprang ligheden, og den var langt fra bragt til veje.

Et faktum er det, at folkekirkens aktivitetsniveau er klart stigende uden at man derfor behøver at tale om en større kristelig og teologisk besindelse af troens indhold, gave og fordring. EB der i årevis har kørt på hvor beskeden kirkegangen var i Danmark, udvalgte ti tilfældige kirker for at se på gudstjenestetallet og »Listen afslører forbløffende mange kirkegængere overalt« med IM og den karismatiske bevægelse som meget markante størrelser i kirkelivet. EB 040496.

Men mange præster føler sig som nævnt trykket af en krævende forbrugermentalitet fra folkekirkemedlemmers side. Præsteforeningens formand sp. Peter Krogsøe gav bekymringen mund og mæle, ved at skrive om »retten og modet til, når det er nødvendigt at sige nej – eksempelvis over for udslag af den konsumentholdning, som er bagsiden af den voksende interesse for kirke og kristendom.« Prf.Bl. 1996/1, s. 2.

Tidligere tiders diskussioner om betimeligheden i at bygge nye kirker syntes at stilne af. Måske også fordi behovet nok efterhånden er temmelig dækket. Dog vakte rejsningen af den dyreste kirke i mange år til 50 – 60 millioner kr. i Ishøj, Helsingør stift, en langvarig diskussion med Birthe Weiss og Torben Rechendorff som de mest prominente deltagere. TR kaldte ministeren i samråd i anledning af, at et kirkebyggeri kunne nå

op i det prislag uden at de ansvarlige myndigheder havde reageret. På sin side fandt BW projectet helt i sin orden. – Ber. Tid. 160596.

Niels Højlund tvivlede på, at folket kunne undvære kirken som et sted, der ikke var af den nutidige, larmende, påtrængende, tomme verden, men hvor den menneskelige væren blev modsagt og opfyldt. Noget andet var hele det ydre apparat! Det kunne folket måske nok være foruden. – KD 190296.

På den kirkepolitiske front blev der ikke varslet væsentlige nye initiativer lovgivningsmæssigt, men enkelte, mindre administrative ændringer blev der dog lagt op til. Folketingstidende, s 3521 – 3529.

I Birte Weiss havde kirken en minister, som der syntes at stå mere og mere respekt om; således udtalte formanden for Lf. Mr. Birthe Lund: «Det er altid en fornøjelse at møde ministeren, fordi hun er lydhør og sætter sig ind i tingene.» – Mr. Bl. 1996/4, s. 39.

Et af de forholdsvis sjældne angreb på BW kom fra sp. Steen Vedstesen, der mente, at hun omklamrede kirken med en sympati, der var helt betinget af den socialdemokratiske ideologi uden forståelse for evangeliets anliggende, sålede at kaliffen i et muslimsk land lignede en socialdemokratisk politiker af idag. SV: Det socialdemokratiske kalifat. Ti-deherv. 1996/4, s. 70-73.

Universitetslektor Karsten Fledelius priste den nære forbindelse mellem kirke og folketing. Regering og folketing havde gennem årene med omhu forvaltet de kirkelige anliggender. Således havde menighedsrådene fået stadig større kompetence lige fra retten til at vælge kvindelige præster til valget af mellemkirkelige stiftsudvalg. Staten burde ikke opfattes som et modstykke til kirken, tværtom hørte de to parter tæt sammen. Den erkendelse betingede folkekirkens fremtid. KD 230396 kronikken.

Torben Rechendorff pointerede vigtigheden af, at menighedsrådene levede op til de intentioner om demokrati og åbenhed som lå i de nye bestemmelser for menighedsrådenes arbejde. TR var i tvivl om man var tilstrækkeligt opmærksom herpå. Det var et vigtigt spørgsmål, fordi folkekirken tegnedes i bevidstheden blandt andet af dens styrelsesform. Heller ikke ved de sidste bispevalg fandt TR, at menighedsrådene havde levet op til rimelige forventninger om åbenhed, idet man i Helsingør stift og Lolland Falsters stift ikke havde magtet at arrangere duelmøder i anden valgomgang. KD 160496. Karsten Nissen mente, at diskussionen ikke bare skulle handle om hvorvidt lægfolket havde for lidt indflydelse i kirken, og om miseren kunne afhjælpes ved strukturelle greb. Istedet foreslog han mere uformelle samtalefora på lokalt plan. KD 100596.

Til afkroge af det religiøse liv i Danmark hørte visse satanisme-ud-

brud med skændinger af gravsten på kirkegårde rundt om i landet, og fund af satanismemønter samt tilsvarende tegn på kirkemure og et mere eller mindre udtalt kristendoms- og kirkehad. Om der er tale om drenge-streger eller en mere avanceret form for antikristendom lader sig vist for nærværende ikke afgøre. Men i hvert fald er dagspressen og Dialogcentret i Århus opmærksom på fænomenet.

Kultur og kunst

»Kulturen er ikke længere religionskritisk. Det er den ikke, fordi den ikke tror på videnskaben mere. I dag kan man få oplyste mennesker til at tro på hvad som helst.« – Hans Hauge. Dsk.Kt. 1996/1, s.10. Denne noget mismodige bemærkning har i hvert fald det rigtige i sig, at den kirkefjendtlige kulturradikalisme, som vi har kendt i Danmark igennem mange årtier, godt støttet af en mere eller mindre naiv videnskabspositivisme, idag synes at være en fjende uden mange våben i konfrontationen med kirken.

At forholdet kristendommen i kulturen har bred interesse hos publikum, ser man f.eks. derved, at DRs P 1 i foråret startede række på 22 udsendelser om just dette emne med lektor dr.phil. Troels Engberg-Pedersen og lektor lic.theol. Niels Henrik Gregersen som konsulenter.

Optagetheden af forholdet mellem kristendom og kultur viste sig også i den fortsatte diskussion om Jørgen I. Jensens beundrede bog *Den fjerne kirke*. Udtrykket »den fjerne kirke« blev et næst alment udtryk. Niels Thomsen var en af de få stærkt kritiske over for JIJs project. Kirken og kulturen var slet ikke i den harmoni, som blev postuleret, og om den fjerne kirke skrev NT: »Jeg tror ikke, der bliver nogen kristendom tilbage i den.« – NT i *Nyt fra Kirkefondet*. nr. 3/4, 1996, s. 6 – 7.

En mere indforstået diskussion med Jørgen I. Jensen blev fremført af Niels Henrik Gregersen i hans bog *Den dobbelte Kristendom*, Poul Kristensens Forlag, 1996. NHG skelnede mellem en ukirkelig og en kirkelig form for kristendom i Danmark, idet han betonedede de to størrelses forskellighed og dog nære forbindelse i det folkelige liv. JIJs tolkning af forholdet mellem den nære og den fjerne kirke lagde han af historiske og systematiske grunde afstand til, idet han mente, at kollegaen skabte en urimelig modsætning mellem de to størrelser med en næsten énsidig vægtlæggen på den fjerne kirke, som en kulturel, mystisk, »selvforsynende« størrelse i historien og danskheden. Og modsat Jensen mente Gregersen, at vel levede den kirkelige kristendom og den ukirkelige i en symbiose, men den ukirkelige hentede sin næring fra den kirkelige. (Især s. 41 – 62).

I de senere år har der været en signifikant optagethed af den kunstneriske udsmykning af kirkerne. Medens man i årtier har ført spændende debatter om kirkemusikken, har den bildende kunst i så henseende fået en stedmoderlig behandling. Nu spørges der: Hvilken funktion har den moderne billedkunst i det sakrale rum? Hvilke æstetiske kriterier skal anlægges? Hvilke teologiske? Og hvad med den folkelige forståelse? Trykte og elektroniske medier har beskæftiget sig med problemet. Set i et bredt, aktuelt perspektiv har rektor dr.phil Else Marie Bukdahl sikkert ret, når hun nævnte billedkunstens stigende rolle, og dermed kirkekunstens voksende betydning i informationssamfundet, hvor de visuelle medier trænger frem på bekostning af den rent ordlige formidling. – EMB: Forholdet mellem kunst og kristendom. Carlsbergfondets Årsskrift 1996, s. 170 (s. 168-173).

Men at meningerne om indholdet af det visuelle er heftige og modstridende fremgik allerede af diskussionen om Carl Henning Pedersens vældige udsmykning af Ribe domkirke. Vel nok den debat, der startede den stadigt levende debat om kunst i kirkerne. (Ang. denne sag henvises til cand.teol. Jens Kirks aktuelle artikel i KS 1996, Debatten om Carl-Henning Pedersens udsmykning af Ribe Domkirke og dens forudsætninger, s. 7 – 33). Spændende i kunstlivet er det, at figurative kunstnere af format nu gør sig stærkt gældende, og altså ikke bare betydelige abstrakte og nonfigurative billedmagere- og huggere tiltrækker sig opmærksomheden. Således er kunstnere som Arne Haugen Sørensen, Anders Kirkegaard, Erik Heide og Bodil Kaalund levende optaget af det bibelske drama og vinder gehør for deres udtryk hos kirkegængere og menighedsråd.

At viljerne ikke altid var at bøje mod hverandre, når kirkekunsten stod på dagsordenen, viste en konkret, principielt vigtig sag fra Nordjylland. I Hasseris ved Ålborg lod menighedsrådet de to kunstnere Niels Helledie og Adi Holtzer udsmykke kirken, fordi man syntes om deres kunst, der for begges vedkommende har et kristeligt engagement. De to billedkunstneres forslag blev sendt til Akademirådet for de skønne Kunster, der har en rådgivende funktion vedrørende udsmykning af kirkerne. Her afviste man projectet som kunstnerisk værdiløst. Akademirådets indstilling vakte harme i Hasseris. »Det er forargeligt, at en lille klike alt for længe har fået lov til at gøre sig til dommer over, hvad der er kunst og ikke kunst«, lød det fra Hasseris. Arkitekten Curt von Jessen, der var formand for Udvalget for Kirkekunst under Akademirådet, mente på sin side at menighedsrådsfolk havde for ringe kvalitets-sans sammenlignet med eksperterne, og Helledies krucifiks i Hasseris ikke bragte nyt kunstnerisk set. Omvendt påstod Helledie, at Akademi-

rådet uhyre arrogant betragtede befolkningen som en uoplyst almue. – Mr. Bl. 1996/1, s. 5-7. Hermed er vi faktisk langt inde i demokratidebatten. Og kontorchef i km Finn Langager Larsen udtalte i demokratisk ånd, at »Selvfølgelig skal det være de folkevalgte kirkelige organer, der bestemmer hvilken kunst, der skal være i kirken.« – KD 020296. Men en nærmere begrundelse af denne »selvfølgelighed« blev ikke fremført.

Hans Hauge fornemmede, at menighedsrådene havde gjort sig til »meningsråd«, og at Hasseris-sagen ikke var en diskussion om kirkekunst, men om magtpolitik fra menighedsrådenes side, idet det folkelige demokrati fik en stigende indflydelse og fulgte den tendens til populisme, der var oppe i tiden. Men har man forstand på kunst qua menighedsrådsmedlem, og kan der stemmes om kunstnerisk kvalitet, spurgte HH i Dsk.Kt. 1996/3, s. 35.

Den kunstneriske leder af Selskabet for Kirkelig Kunst Erik Ellegaard Frederiksen opfordrede til besindighed ud fra en fornemmelse af, at Akademirådet var ret så doktrinært og, at nogle af menighedsrådene ikke var nok indstillet på at lytte til de kunstkyndige. En samtale var absolut påkrævet, fremhævede han. – Mr.Bl. 1996/3, s. 10-11. Det var den nye formand for Akademirådets Udvalg for Kirkekunst, billedhuggeren Erik Heide helt enig i, da han i et interview anslog en mere forsonlig tone end Curt von Jessen. Mr. Bl. 1996/7/8, s. 6. Og parterne nærmede sig da hinanden, så man tør håbe på et mere konstruktivt samarbejde. Det blev også oplyst, at Akademirådet kun havde misrekommanderet en sjattedel af de indsendte projekter. Mr.Bl. 1996/11, s. 4.

I februar 1996 udsendte Akademirådet en bog med titlen Kunst og Kirke, Christian Ejler's Forlag, hvor der vistes fremragende fotografier af god, dansk kirkekunst. Kendte skikkelser i dansk kulturliv som billedhuggeren Hein Heinsen, dr.theol. Jan Lindhardt og Hans Hauge leverede spændende indlæg til bogen. Hein Heinsen så den væsentlige problematik deri, at den moderne kunst ikke var forenelig med symbolikken og naturalismen. Modsat kunne kirken ikke gøre forkyndelsen eksperimental, men måtte lade sig binde til overleverede symboler. Sådan i almindelighed fandtes der iflg. HH ikke kristen kunst, men kristen kunst var den kunst, som menigheden i dialog med kunstneren lod blive i rummet, (anf. skr. s. 10-11).

Birthe Weiss udtalte, at kunstudvalget under Akademirådet havde »den ultimative æstetiks faste hånd«; dette noget håndfaste udtryk dækkede ikke, at udvalget var beslutningstager i modsætning til menighedsrådene og km, men som betegnelse for en forsamling med særlig indsigt i at give bud på kunstneriske løsninger. Prf.Bl. 1996/9, s. 176-177.

Direktøren for Statens Museum for Kunst Allis Helleland bemærke-

de, at i ca. 150 år havde Nationalmuseets folk, sågar med støtte af Kunstakademiets kunstudvalg, af historisk og arkæologisk interesse gjort kirkebygningerne til nationalmonumenter der ikke måtte røres ved, og hvor kun dekorativ, ikke-forkyndende, ikke-provokerende billedværker fik adgang. Nu gjaldt det om at iværksætte en samtale med kunstnere og eksperter, så at både menighedens ønsker og den kunstneriske frihed fik gode kår. Urimeligt var det i hvert fald, at historikermagistre »eller en tilfældig flok middelmådige og forsigtige amatører i et menighedsråd« skulle kunne virke som stopklodser for kunsten. – AH i katalog til en udstilling i Holmens kirke, 1996.

Vores mest internationalt kendte kunstner Per Kirkeby oplevede, at andenfasen af en udsmykningsopgave »faldt« på grund af en ny menighedsråds sammensætning i Frejlev ved Aalborg, og han kommenterede forløbet således, at det var den trygge dagligstuestemning folk ønskede i kirken på tværs af kristendommens »komplicerede mysterium«. Men folkekirken skulle ikke komme til folket, det var folket, der skulle møde en »kvalificeret kirke«. Ber.Tid. 141296.

Den ligeledes meget estimerede kunstner Peter Brandes oplevede samme desavouering som Kirkeby af et nyt menighedsrådsflertal i Roskilde Domsogn, hvor Carlsbergfondet ellers ville have skænket Domkirken tre glasvinduer. EB 211196.

Dr.phil. Erik A. Nielsen hævdede, at folkekirken led af god smag, fordi kunstnerne havde foretaget en calvinistisk billedstorm, idet man havde tabuiseret det fortællende og allegoriske i kirkekunsten. Navnlig Hein Heinsen havde han i kikkerten. Billedkunsten var blevet akademisk og ufolkelig og uden udfordring til mennesket, der som religiøst subjekt kom i kirken for at møde et modspil. – Pols Interpol 030496 s. 4 – 5.

Salmebogskommissionen var igang med sit arbejde, og i december udsendte man en fyldig statusrapport. Et initiativ der måtte stoppe megen diskussion om lukkethed i kommissionen. Rapporten beskæftiger sig med ældre salmer og bringer eksempler på, hvorledes man har ført teksterne tilbage til deres oprindelige form. I forordet understreges, at der på det aktuelle tidspunkt ikke er taget endelig beslutning om, hvilke salmer fra DDS, der skal optages i den nye salmebog.

En række grundtvigianere med biskop Herluf Eriksen og provst Vagn Kvist i spidsen henstillede til Birte Weiss at der blev foranstaltet et prøvesalmebog, inden der blev foretaget en autorisation af salmebogskommissionens oplæg. Dsk.Kt. 1996/17, s. 241.

En fortsat kritik af de moderne salmers lødighed kom til orde, men Norman Svendsen hævdede 070996 i DRs P 1, at hvis vi ikke tog højde

for nutidens salmer, ender vi let i noget finkulturelt og musealt, hvorfor de må repræsenteres i den nye salmebog.

Tidligere års ivren for og diskussion om såkaldte gudstjensteforsøg og andre liturgiske nybrud hørte man ikke meget til i 1996.

København havde æren af at være kulturby 1996. Bibelselskabet tog i den anledning initiativ til, at der uddeltes et eksemplar af Det Nye Testamente til alle 620.000 husstande i storbyområdet. De enkelte sogne skulle stå for distributionen. 90 procent af alle københavnske kirker medvirkede til uddelingen, hvad Bibelselskabets generalsekretær Morten Aagaard så som et positivt træk i en tid, hvor det efter hans vurdering var småt med fælleskirkelige initiativer. Nyt fra Bibelselskabet. 1996/3, s. 2. Biskop Norman Svendsen havde bemærket, at der havde været nogen uro over uddelingen, ikke mindst i Folkekirkens bagland, men at det store flertal fandt, at initiativet var »helt i pagt med tidens åndelige trend.« JP, Standpunkt 080996.

Menighedsrådene

Vi har i det foregående bemærket at ordet »demokrati« spillede en væsentlig rolle i årets debat. Utvivlsomt foranlediget af menighedsråds-kredse, politikere og teologer af en bestemt observans. Forfatterne til bogen Det almindelige præstedømme og det folkekirkelige demokrati, udtrykte fra lidt forskellige synsvinkler stor tillid til det myndige lægfolks indflydelse gennem menighedsrådene, hvorimod der ikke herskede enighed om betimeligheden om en synodallignende ordning for folkekirken.

Hans Raun Iversen bruger i nævnte bog (s. 130 – 160) betegnelsen »de døbtes præstedømme« i stedet for det almindelige præstedømme eller lægfolket. Dette præstedømme skildres som menighedspleje, der defineres som »i enhver henseende at tage del i og ansvar for livet i Evangeliets modtagelse.« (s. 131). Men statskirkelighed og en forkert ekklesiologi har forhindret de døbte i at kunne leve op til forpligtelsen i at være præster for hinanden, ja, der konstateres »undertrykkelsesmetoder«, »selvundertrykkelse«, »fortielser« (s. 145). Hvorimod HRI mente at sidde inde med nogle løsningsmodeller med satsning på den demokratiske udvikling af lægfolkets indflydelse på de ledende organer i kirken. Demokratiets funktioner passer nemlig bedst til »en kirke, der tør være kirke i vor tid« (s. 138). Og det er blandt andet en kirke, som er samtalende og bidrager til den demokratiske udvikling i samfundet. En særlig vægt lægger HRI på valgte stiftsråd, der skal påtage sig alle mulige opgaver, lige fra biskoppelige pligter til ideer, som man kender dem fra Kirkefondet.

Også Theodor Jørgensens indlæg er båret af stor sympati for menighedsrådsinstitutionen, idet menighedsråd og menighed praktiserer det almindelige præstedømme i sognet gennem udbredelsen af evangeliet og diakoni. Men, skrev TJ, menighedsrådene bør også have mulighed at rejse læresag mod en præst, idet det almindelige præstedømme skal værne om den rene forkyndelse og den rette forvaltning af dåb og nadver. Følgelig var TJ utilfreds med menighedsrådslovens § 37, der tilsiger præsten uafhængighed af menighedsrådet i vedkommendes embedsførelse.

Universitetslektor Karsten Fledelius havde den opfattelse, at menighedsrådene ikke bare var ansvarlige for den lokale kirkes praktiske anliggender, men også i kraft det almindelige præstedømme var »første instans i det gejstlige tilsyn« og dermed var med til at sætte de teologiske rammer for folkekirken. KD 110796 kronikken.

Professor Leif Grane mente, at Theodor Jørgensen og Raun Iversen ønskede at udstyre en kirkepolitisk opfattelse af det almindelige præstedømme med en teologisk ikklædning. Men idet man ville forbinde det almindelige præstedømme med et folkeligt demokrati med menighedsråd, synoder osv kom man ud i uklarheder. For udtalelser fra sådanne organer vil kunne blive forstået som den hellige almindelige kirkes holdninger. Og hvis ikke, til hvad formål tjener så den slags udtalelser? – LG: Kan det almindelige præstedømme bruges til noget? Dsk. Kt. 1996/12, s. 176 – 182, især s. 180f. Hans Raun Iversen derimod følte, at Grane og han begge stod på luthersk grund i et fællesskab om at værne evangeliets sag, men at divergensen mellem dem lå i vurderingen om arbejdet med kirkeordningen tjente evangeliets løb i folket, hvor Grane var ret så indifferent, medens HRI selv mente, at vi skulle være på mærkerne just i den sag. – HRI: Kan Luther bruges til noget? Dsk.Kt. 1996/13, s. 192 – 194.

I sin mundtlige beretning på Kirkefondets årsmøde var generalsekretær Kaj Bollmann inde på tanker, der var i samklang med ideer fra ovennævnte bog, således: »en af vores hovedpointer >i kirkestrukturdebatten< er, at menighedsrådenes centrale rolle, centrale ansvar for vilkårene for liv og vækst i det kirkelige arbejde, skal understøttes.« – Nyt fra Kirkefondet 1996/1, s. 20.

KDs leder 120196: Og det er formentlig rigtigt, at årsagen til den historisk store passivitet i lægfolket er den, at menigheden af præsterne aldrig har fået lov til at få medindflydelse og tage medansvar.

Birte Weiss gik også ind i debatten om demokrati i folkekirken. Hun erklærede sig uenig med de »to små fløje«, som ville henholdvis udvikle det kirkelige demokrati gennem en synodal ordning, og henholdvis mente at kirke og demokrati var hinanden fremmede størrelser. Til gengæld

opfordrede BW indstændigt til, at menighedsråd og kirkeligt engagerede mennesker varetog de demokratiske opgaver mere seriøst, sådan som lovgivningen havde lagt op til; hun fandt dog der var tegn til voksende forståelse for det folkelige ansvar i kirken. KD 260496 kronikken.

Men er der ikke ting i kirken, som er vigtigere end at skabe opmærksomhed omkring menighedsrådene? mon det vil skabe levende menigheder? evangelisation er dog en større sag, skrev forstander Gunner Tøttrup i Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen årsberetning for 1995/96, s. 8f.

På generalforsamlingen 060396 for Distriktsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer i København og Frederiksberg kom formanden Karsten Fledelius ind på den afsluttede Porvoo-høring. Forløbet havde efter hans mening afsløret, at der eksisterer ikke løste strukturproblemer i folkekirken »selvom indflydelsesrige grupper netop ønsker at fastholde uklarheden ud fra en tvivlsom forestilling om, at den er den danske folkekirkes adelsmærke.« (Fra den trykte beretning).

Den 12. november blev der afholdt menighedsrådsvalg i landets sogne. Stemmeprocenten opgjordes ved valget i 1992 til 16,7 procent. I langt de fleste sogne har der i tidens løb været afholdt såkaldte aftalevalg med kun en liste. Ikke få sogne har oplevet vanskeligheder med overhovedet at kunne lave en fuldtallig liste. Hidtil har det højt besungne menighedsdemokrati altså ikke haft en overvældende folkelig tilslutning. Birte Weiss opfordrede nok engang indtrængende folkekirken medlemmer til at deltage i 1996-valget. Hun mente at se en bred interesse for folkekirken, selvom viften af interesser og holdninger var nok så stor. Og vel var det staten, der lagde de brede linjer i styringen af kirken, men når det gjaldt folkekirken hverdag havde menighedsrådsmedlemmerne ansvaret og dermed i virkeligheden alle, der tilsluttede sig folkekirken. – JP kronikken 060996. Dog lige meget hjalp det: Kun i 328 kredse af Danmarks 2204 menighedsråds kredse blev der afholdt afstemningsvalg, og stemmeprocenten nåede kun op på 16,5 procent. »Folkekirke uden folkelig Interesse« skrev Weekendavisen, og Birte Weiss beklagede i lighed med sine forgængere resultatet og opfordrede menighedsrådene til en større omverdenskontakt. 15 – 21 november.

Men ikke alle deltog i beklagelserne over den ringe valgdeltagelse. Ikke alle kunne se, at det var en svaghed, når det kirkelige liv ikke formede sig i demokratisk-politisk ånd. En større eller mindre stemmeprocent og aftalevalg eller kampvalg behøvede ikke at sige noget om den kirkelige interesse i sognene, akkurat som det ikke ville være på sin plads at måle folkets kristendom efter kirkegangsprocenten. – Hertil især fhv. biskop Thorkild Græsholt artikel Opgiv Bekymringen i KD

201196. Men Torben Rechendorff hørte til de fortsat bekymrede, for han fandt det meget betænkeligt, at store økonomiske midler kunne forvaltes uden at vælgerskaren blev inddraget. Det var bekymrende, at så få på demokratisk vis var interesserede i folkekirkens ve og vel, og at folk ikke gad gå til orienteringsmøder om menighedsrådsarbejdet, og at gennemsnitsalderen var så høj i rådene. KD 271196.

EB, der så frydefuldt retter kanonen mod præstestanden, havde i år også menighedsrådene som skydeskive, idet disse af lederskribenten blev beskrevet som »en karikatur af folkelig medleven. Det består af en flok sammenspiste individer, der går langt mere op i at bygge kostbare sognegårde og restaurere præstegårde end i kirkelivet.« 081096.

Ud fra den ringe interesse i at deltage i menighedsrådsvalgene konkluderede sp. Freddy Cortes:«lad os se i øjnene at interessen for folkekirken som kirke er lig nul, hvorimod interessen for folkekirken som servicestation (...) er stadig (...) stigende.« KD 311096.

Både fra Lf. Mr., bispekollegiet og præsteforeningen var det et ofte udtalt ønske, at der blev oprettet flere præstestillinger angiveligt på grund af større brug af præsterne udover de rent gejstlige funktioner. Og signalet blev åbenbart modtaget. I sin tale ved Folketingets åbning omtalte statsminister Poul Nyrup Rasmussen den stigende arbejdsbyrde for præsterne og meddelte, at km. Birte Weiss ville fremlægge forslag om flere stillinger i sognene, så at psykisk syge mennesker kunne hente støtte hos præsterne, primært i storbyerne. Folketingstidende s. 3. Over for en advarsel mod at tro, at folkekirken kunne løse klart sociale opgaver, understregede Birte Weiss, at der var kommet en voksende forståelse af, at de sociale apparater ikke kunne klare alle problemer, men at der var spørgsmål, som bedst løstes ved et personligt møde imellem mennesker. Iflg. km indebar dette ikke, at statsopgaver skulle overdrages til private organisationer, men der kunne være tale om et nødvendigt supplement. Mr.Bl. 1996/10, s. 7.

Ang. præstemanglen er det nok værd at notere sig, at der i 1960 var 1700 præstestillinger og i 1995 var man oppe på 1925 årsværk. Men her må arbejdstidsforkortelser, stigende folketal, større krav fra folkekirke-medlemmernes side haves in mente. – Peter A. Krogsøe i Prf.Bl. 1996/51-52, s. 1109.

Teologi og kirkelige partier

I Århus blev der i 1995 oprettet et »Forum Teologi-Psykologi« med det formål at skabe tværfaglig og positiv kontakt mellem to fagområder, der tit har stået i et ansættende for ikke at sige mistænksomt forhold til

hinanden. Nyere landvindinger i sjælesorg og psykologers trang til en større religiøs og filosofisk indsigt skal have bidraget til realiseringen af det nye initiativ. – Lektor Troels Nørager: Forum Teologi-Psykologi i Nyhedsbrev fra Det teologiske Fakultet i Aarhus, 1996/1, s. 55-56. Forholdet mellem teologi og den moderne religionspsykologi behandlede Nørager udførligt i sin disputats *Hjerte og Psyke*, forlaget Anis 1996.

Et andet initiativ af praktisk-teologisk art var et Missiologisk Forum, der påbegyndte sin virksomhed i november 1995 og straks lagde op til problematikken vedrørende religionernes møde. – Nordisk Missions-tidsskrift. 1996/maj, s. 23.

Det etablerede Forum Teologi Naturvidenskab levede tilsyneladende i bedste velgående. De til foretagendet knyttede teologer viste udpræget sans for at viderebringe deres budskaber. Se f.eks. en stor artikel i JP 250296 med Niels Henrik Gregersen, hvor han på populær måde behandler forholdet mellem kristendom og naturvidenskaben ud fra den holdning, at der ikke er tale om hinanden fjendtlige størrelser. Over for journalisten nægter NHG ikke, at hans ideer kan tolkes som et forsøg på at gøre kristendommen mere acceptabel for nutidsmennesket.

Den voksende interesse for etiske spørgsmål affødte også i 1996 en række indlæg fra teologer af klasse; bl.a. kan nævnes en afhandling af rektor dr.theol. Ole Jensen: *Aktiv dødshjælp i Danmark*. Dansk Teologisk Tidsskrift. 1996/1, s.50 – 61, hvor forfatteren plæderer for, at man ikke yderligere liberaliserer dødshjælpkriteriet i Danmark.

Også dr.theol.h.c. Rudolph Arendt gjorde sig gældende i den etiske debat. Nøgternt bemærkede han, at »Når ordet etik i den grad er kommet på dagsordenen skyldes det ikke, at vi er blevet mere etiske end tidligere, men eksplosionen i viden og kunnen. Jo mere man ved og kan, jo mere brændende bliver spørgsmålet: skal vi?« – *Etisk børnelærdom i en stundesløs tid*. Fønix, 1996/1, s. 42 (s. 42 – 50).

Tidligere tiders hyppige teologiske angreb på kirkelige retninger hørte til sjældenhederne. Men en spændende artikel af rektor Niels Thomsen *Postmoderne ortodoksi*, trykt i Information 090496, var bemærkelsesværdig. NT noterede, at erfaringerne fra 1970 for år tilbage begyndte at få plads i teologien, så at kristendommen blev relateret til individets egenforståelse og dermed også kunne få betydning for kultur og samfund. Men til NTs store undren blæste vinden nu en anden vej. Basal praksistænkning er nu ude af teologiens felt. I stedet er der dukket begreber op som nybarthianisme og nytidehverv. Tendenser repræsenterende en udialektisk kristendomsforståelse. De nye tidehvervsfolks ortodokse holdning minder iflg. NT om fordums østeuropæiske sociali-

sters forhold til marxismen nemlig en tænkning i et uproduktivt, introvert kredsløb, hvor man udfoldede sine evner på andre områder.

Sp. Mikkel Wold opfattede interessen for den tidehvervske teologi mere positivt end Thomsen, idet han refererede til optagetheden af den oprindelige tidehvervsretning med navne som Tage Schack og K.Olesen Larsen, og desuden mente at man bevægede sig et godt stykke ud over det tidehvervske nemlig i retning af nybarthianismen. I det hele taget fandt MW en besindelse i tiden på den store, teologiske tradition – som oplevedes som mere substansholdig end megen aktivisme og en teologi, der var »udvandet, skeløjet, tandløs og inderlig kortvarig«. – Genopdagelsen af traditionen. Information 070596.

Som de mere markante med henblik på den nyortodokse tendens, som MW drager frem, kan man nævne biskop Lise-Lotte Rebel og sp.dr.theol. Bent Flemming Nielsen.

Jørgen I. Jensen gjorde sig overvejelser over årsagen til den nyvågende interesse for Barth og fornemmede den deri, »at den hermeneutiske diskussion åbenbart er under afvikling, at det faktisk ser ud til, at den store oversættelse af evangeliet for det såkaldt moderne menneske ser ud til at være strandet. Det moderne menneske har vist sig ikke at være særligt moderne.«- JIJ: N.H.Søe. DTT 1996/2, s. 92 (s. 81 – 105).

Tidehvert har i årtier fået sin dødsattest underskrevet af modstandere. I foråret blev det Kirkeligt Samfunds tur, idet Svend Bjerg og Palle H. Steffensen troppede op i ringen som udfordrere. Man kunne iflg. de to kombattanter ovenikøbet sætte et præcist årstal på dødsdatoen, nemlig det øjeblik Lars Holm overtog redaktørposten af Dansk Kirketiden- de. LHs, efter de to skribenters opfattelse, konfuse ledere i Dsk. Kt. er repræsentative for Ki.Sa.s bortgang fra detteliv. To eller tre ting var man optaget af i Ki.Sa., nemlig af en ensidig og partisk vægtlæggen på prædikenen, og for det andet af en fokusering på det numeriske antal kirkegængere. Men Ki.Sa- var ude af kontakt med folket, som man optrådte nedladende over for. Heller ikke havde man opdaget at forbindelsen mellem kirke og folk faktisk ikke eksisterede – ikke engang i landdistrikterne. Påtrængende opgaver som f.eks. dåbsoplæring har det grundtvigsk-tidehvervske parti så at sige ikke gjort noget ved. Ki.Sa. snakkede bare hult som et »udtryk for den ualvorlige præstekirke!« KD 23 og 240596. I KD 300596 afviste Lars Holm og Jens Ole Henriksen at gå ind i en diskussion med Bjerg og Steffensen, da de ikke kunne tage deres angriberes argumenter og form alvorligt.

Mange i folkekirken fornemmede, at yngre præster ikke mindst blandt kvinderne ikke var overvældende optaget af de klassiske teologiske spørgsmål og den heraf udsprungne forkyndelse, men i stedet var

gået op i social omsorg og sjælepleje for menighedernes dårligt stillede. I en kronik i KD 191096 gjorde sp. Sanne Thøisen op med »omsorgsteologien« og analyserede dens baggrund. I denne pastorale og teologiske tænkning og praksis hævdede ST, at der skete »en moderliggørelse af Gud og en tilsvarende infantilisering af mennesket.« Og præstens rolle som den gode moder eller hyggeonklen fremhævedes, så at lægfolket umyndiggjordes. Omsorgsteologerne, hvis teologiske habitus ST ikke havde synderlig respekt for, arbejdede ikke seriøst med at nytolke og formidle den kristne tradition. En årsag til udviklingen fandt hun i tidens autoritetstab og de diffuse indstillinger til præsterollen. I den forbindelse pegede hun på svagheden i den teologiske uddannelses manglende sans for det eksistentielt religiøse i traditionens tekster, idet man på universiteterne lagde for stor vægt på en deskriptiv metode.

I 1988 ansøgte Menighedsfakultetet om tilladelse til eksamensret for de studenter, der frekventerede institutionen. Men Undervisningsministeriet afslog dengang anmodningen. Nu var man parate til at forsøge igen.«At opnå den formelle kompetence, tror vi efterhånden på, er muligt.« Betæneligheder ved om eksamensretten gav gevinster nok, havde man på MF, men fordelene vejede åbenbart tungere end ulemperne, nemlig selvstændigt til at kunne sige »hvad sand teologi« går ud på og det »på højeste vidneskabelige niveau«. Men disse overvejelser indebar ikke, at man for altid ville føle sig bundet til folkekirken i dens aktuelle skikkelse. – Fra MFs bestyrelseformand sp. Allan Graugaard Nielsens beretning på et repræsentantskabsmøde. Vennebladet. 1996/11, s. 3.

Økumeni og ydre mission

Økumenikerne i folkekirken hører ikke til de mest tavse. Men man kan have indtrykket af, at disse folk til tider føler sig isoleret i den folkekirkelige virkelighed, se således

Øjvind Kyrø i Udsyn 1996/1, lederen, »Det er besynderligt, at Folkekirken, der smykker sig med ord som »rummelig« og »fri«, er så konform (...) Enhver form for handlen inspireret af den økumeniske bevægelse, er blevet mødt med skældsord som »aktivisme« fra højtråbende tidehvervspræster og grundtvigianske teologer, tavst støttet af de fleste kolleger.«

Denne frustration er åbenbart også tilstede blandt økumenisk aktive ude omkring, i hvert fald skrev Det mellemkirkelige råds formand Britta Schall Holberg, at man i de store, internationale organisationer talte om den »økumeniske vinter«. Nyt fra Det mellemkirkelige Råd, september 1996, s. 1.

Men uden talerør er den økumeniske fløj i Danmark slet ikke. KD som under ny ledelse har vundet stadig større gehør, forekommer at have de økumeniske bestræbelser kær, således som man så det ved Porvoo-høringen og siden ved bispevalget i Viborg stift, se f.eks. bladets leder 020596.

Efter Porvoo-erklæringen kom som omtalt i KS 1995 et nyt økumenisk dokument på markedet. Dets officielle titel var Joint Declaration on the Doctrine of Justification Between the Lutheran World Federation and the Roman Catholic Church. En dansk oversættelse udkom i marts 1996. Fælleserklæringen skulle tjene det formål at udtrykke en større indbyrdes forståelse mellem den romersk-katolske kirke og lutherdommen i synet på spørgsmålet om retfærdiggørelse ved tro, således at tidligere protestantiske og katolske gensidige fordømmelser på dette centrale punkt ikke længere skulle have aktuel gyldighed. Det bliver biskopperne, der skal tage stillingen til om folkekirken kan tilslutte sig erklæringen. – Se dokumentet udsendt af Det Mellemkirkelige Råd.

Hurtigt meldte adjunkt Ph.D. Carsten Elmelund Petersen sig som en skarp kritiker af dokumentet. Hertil Prf. Bl. 1996/4, s. 57 – 68, hvor han betegnede erklæringen som et tilsløret forsøg på at gøre kirken synlig gennem en vægtlæggen af bispeembedet. For CEP var en underskrivelse af erklæringen nærmest lig med et forrædderi mod reformationen og et knæfald for Vatikanet. I sin artikel og i et følgende indlæg angreb han voldsomt Erik Norman Svendsen, som han beskyldte for en overfladisk arrogance i bedømmelsen af Porvoo-dokumentet, og han udbad sig ENS teologiske mening om det nye dokument i luthersk kontekst. – CEP: Biskopper kan tage fejl. Prf.Bl. 1996/9, s. 177 – 180. – ENS afviste de fremførte anklager mod sin person, og nægtede at gå ind på spørgsmålet om den lutherske retfærdiggørelseslære er udtrykt i JD, eftersom overvejelsesproceduren stadig er i fuld gang. – ENS i Prf.Bl. 1996/10/s. 203-204.

Iflg. Nyt fra Det Mellemkirkelige Råd, juni 1996, var biskopperne blevet enige om at udskyde deres stillingtagen til til de læremæssige spørgsmål i dokumentet, indtil der forelå en ny udgave af samme. Samme organ fra november meddelte, at endelig udgave af erklæringen vil blive udsendt i foråret 1997.

Hvad angik den principielle teologiske debat fandt dr. theol. Erik Kyndal det væsentligt, at man både fra luthersk og katolsk side i hvert fald havde den intention, at retfærdiggørelseslæren havde en helt central funktion i kirkens liv. Men rent praktisk stillede han sig skeptisk over for, om man burde formulere en officiel erklæring om denne lære al den stund der forelå uafklarede spørgsmål om konsekvenserne om en

eventuel konsensus just på dette punkt. EK: Retfærdiggørelse af tro. Prf. Bl. 1996/12, s. 241 – 245. Den i Danmark kendte norske teolog Inge Lønning var utilfreds med Elmelund Petersens analyse af dokumentet, men følte alligevel, at det burde afvises på grund af dets hermeneutiske forudsætninger og metodiske greb, der tjente til at fortægne modsætningerne. Prf.Bl. 1996/8, s. 145 – 154.

IMs hovedbestyrelse sendte et åbent brev til biskopperne om det nye dokument, hvori man ytrede betænkelighed, idet man mente at erklæringen mere var udtryk for kirkepolitiske intentioner end den udtrykte en faktisk samstemthed mellem katolikker og lutheranere. IMT 1996/17 s 15.

Heller ikke de højkirkelige syntes begejstrede. Sp. Knud Christensen stillede dette tøvende spørgsmål: »Er den økumeniske bevægelse mon en »grøn« bevægelse, eller er den styret ovenfra, måske oven i købet med et både politisk/eller et kirkepolitisk formål?» – Reformatio, 1996/2, s. 62. Søren Krarup var ikke så langt fra Christensens standpunkt – dog uden mindste tøven på hånden. Intentionen med Joint Declaration var iflg. SK klart politisk, nemlig helt på linje med EUs ensretning af folkene. Men hvad vi overhovedet skal med denne fælleserklæring stilles der ikke spørgsmålstejn ved. Dertil kommer, at der er tale om en smart intrige fra pavekirkens side som Det mellemkirkelige Råds teologiske arbejdsgruppe er hoppet på, hvormed det har svigtet den lutherske forståelse af nådens karakter, luthersk forstået. – Fælleserklæringen. Tidehverv, 1996/5, s. 101-102.

I Tidehverv sleb man i det hele taget endnu engang våbnene. Sp. Terkel Tikjøb hævdede i artiklen Nu igen!, at det var konstrueret »snak«, hvis man mente, at reformationstidens holdninger var aktuelt irrelevante. – Tidehverv 1996/6, s. 105 – 108. Sp. Jesper Langballe sammenlignede det nazistiske kampbråb »et land, et folk, en fører« med de økumeniske enhedsbestræbelser: »Enheden er tidens gud, som alle paver og politikere, mediepampere og økumenikere i vort århundrede har brølet på, når de skulle mobilisere masserne: én verden! – et Europa!- én profet! – en kirkeinstitution! – en pave! – En fører! – et globalt folk!« – KD 080596.

Sp. Anders Gadegaard imødegik påstande om, at Fælleserklæringen var udtryk for et kirkepolitisk komplot. Tværtimod var dokumentet ærligt i sin skildring af divergenserne mellem katolikker og protestanter, samtidig med at man påviser en grundlæggende konsensus om retfærdiggørelse ved troen alene. En tilslutning til fælleserklæringen ville skabe et bedre forhold kirkerne imellem, uden uniformering, men som en synlig samhørighed diakonalt og gudstjenestemæssigt. Der var i det

økumeniske arbejde ikke sat focus på centralisering; tværtom skulle kirkerne helst samarbejde direkte. – AG:Leif Grane som økumeniker. Prf.Bl. 1996/47, s. 1009 – 1010.

Som forventelig var heller ikke Ki.Sa. begejstret for fælleserklæringen. Man fandt det rimeligt at samtalen om væsentlige teologiske spørgsmål herunder retfærdiggørelseslæren gik videre. Om samtalen kunne føre noget sted hen, var man tydeligvis i tvivl, gennem en understregning af at netop retfærdiggørelseslæren i væsentlig grad betinger kirkernes forskellige ekklesiologi. De grundtvigske mente ikke at diskussionen skulle give sig udslag i formelle "tiltrædelseserklæringer", hvad der heller ingen saglig motivering var for ud fra dansk kirkelige tradition i påkommende tilfælde. Istedet burde katolikkerne og de reformatoriske kirker føre dialogen på utvungen vis. – Dsk. Kt. 1996/11, s. 160 – 161.

Kirkens højrefløj

havde stadig sine yndlingstemaer, og sine bekymringer. »Udviklingen indenfor folkekirken er en smerte for mig. Jeg ser ikke nogen drejning i positiv retning«, sukkede IMs generalsekretær Jens Mortensen. – Missionsvennen (MV) 1996/1. Og i et brev fra Dansk Bibel-Institut (DBI) af 120396 om økonomisk støtte stod der, at "Mange troende rundt omkring i Danmark lider under hyrdernes svigt både i lære og liv." Skylden for den sørgelige tingenes tilstand kunne altså placeres hos den gejstlige stand, ligesom samme stand – som påvist – fra anden side må høre bebrejdelser for at umyndiggøre lægfolket og ikke tage det økumeniske arbejde tilstrækkeligt alvorligt. For at rette op på tingene greb højrefløjen da blandt andet til det initiativ, at Menighedsfakultetet og DBI oprettede et alternativt udvalg til det udvalg, som biskopperne havde nedsat til at analysere blandt andet spørgsmålet om folkekirkens holdning i ritualmæssig henseende til registreret partnerskab. »Vi er sat til at beskrive hvad Bibelen siger om dette spørgsmål«, udtalte Carsten Elmélund Petersen, ligesom han mente, at debatten savnede elementære lutherske forestillinger. – Udfordringen 1996/5. – IMs hovedbestyrelse støttede i lighed med andre højrefløjsgupper initiativet. – IMT 1996/5, s. 15.

I februar vakte et læserbrev i Prf.Bl. 1996/7, af sp. Carsten Møller-Christensen, Allinge-Sandvig opsigt, fordi C. M-C ikke ville udelukke, at HIV/AIDS kan være Guds straf over homofilt samliv. C. M-C kunne heller ikke konstatere anger og bod hos de smittede, der havde levet imod bibelens bud.

Korshærshæfen Bjarne Lenau Henriksen leverede en myndig kommentar til, at HIV/AIDS skulle kunne være Vorherres straf over homofile. Derved opstilledes et ukristeligt og sadistisk billede af Gud, foruden at tanken ikke var logisk, da sygdommen på verdensplan hovedsagelig rammer heteroseksuelle. Korhærshædet 1996/4, Bagsidekommentar.

Erik Norman Svendsen blev af K. Lindhardt Jensen voldsomt angrebet for at ordinere en kvindelig homofil præst og kreere en homoseksuel provst. Det kunne ikke være rigtigt, at en af den danske kirkes ledere egenhændigt og tilmed »næsten i hemmelighed« lavede om på kirkens gamle ordninger og direkte bragte folkekirken i konflikt med Guds ord og dermed svigtede sin embedspligt. KLJ i en kronik med titlen Hvem skal føre tilsyn med biskoppen? KD 111295.

Norman Svendsen svarede tilbage, at KLJ førte sin sag frem på en mindre hæderlig facon. Samfundet havde faktisk lovgivningsmæssigt accepteret en samlivsform, der var almindelig godtaget i Danmark. Ignorerede man fra kirkeligt hold dette faktum, opstod der et spørgsmål om troværdighed. KJL overså altså det samfundsmæssige aspekt, når han protesterede mod, at mænd og kvinder, der levede i registreret partnerskab kunne beklæde en præstestilling. Og IMs formands påberåbelse af bibelen fandt ENS mere biblicistisk end bibelsk og dermed uden fornemmelse for, hvad der i dag må være kristen norm. ENS mente, at den registrerede samlivsform var en ansvarsfuld og ikke syndig måde at leve på som homofil. ENS benægtede, at han på egen hånd havde indført en ny praksis og ovenikøbet i det skjulte. Andre biskopper havde ordineret homofile, ligesom han ikke havde dækket over, at en præst eller provst levede i registreret partnerskab. Men han var forarget over, at KLJ havde udstillet en bestemt person fremfor at argumentere ud fra det principielle i debatten. – Artiklen Lindhardt Jensens tilsyn, trykt i KD 141295 og i Udfordringen 1996/1, kroniken.

LMs landsformand Jens C. Schmidt stillede sig på line med IM: »Jeg er forbavset over med hvilken frimodighed, man fordrejer den bibelske sandhed. Her tænker jeg på en biskops udsagn om, at homofil adfærd ikke er lig med syndig adfærd.«– MV 1996/8, s.3.

Teologer på højrefløjten prøvede at påvise uforenligheden mellem bibelske tekster og kirkelig velsignelse af homofile forhold. Se f.eks. lektor dr.theol. Kurt Christensens artikel De bibelske homofiliteksters nutidige betydning. Prf. Bl. 1996/40, s. 833 – 841. Men man forstår professor dr.theol. Kirsten Nielsens anke over disse eksegetiske bestræbelser, at dommen synes at være afsagt allerede før præmisserne er fremlagt. KN: Hvad er det at velsigne? Prf.Bl. 1996/41, s. 857 – 866.

Den store optagethed af det kristeligt ikke-betimelige i registreret partnerskab kan umiddelbart undre. Men forstander cand.teol. Jens Ole Christensen så nok rigtigt, når han betegnede just den debat som »kun en lille del af isbjerget«, og omtalte konflikten i folkekirken som en strid om vigtige lærespørgsmål, og som kunne have uoverskuelige følgevirkninger.- KD 110496.

Det var ganske tydeligt, at højrefløjen nærede en mere og mere udtalt mistillid til biskopperne; samme holdning havde man til kirkeministeriet. Sp. Jørgen Sejergaard mente således, at biskopperne som flest repræsenterede en ubibelsk teologi; men km stod for en ligefrem bibelhadsk magtinstans, der ad lovgivningens vej kunne bekæmpe bibeltroskab. – Vennebladet 1996/12, s. 2.

Betænkelig var højrefløjen altså ved oplevelsen af et angiveligt statskirkeligt, autoritært embedsmandsvælde; konkret pegede sp. Orla Villekjær i DR 270296 på Preben Espersen som en person, der havde gjort statskirkeligheden til en institution, der ikke var til værn for forkyndelsen.

Ikke mindst Erik Norman Svendsen måtte stå for skud. Og kampagnen mod ham syntes forstærket efter den refererede artikel fra 141295. I 1995 talte ENS ved IMs årsmøde-gudstjeneste i Københavns Domkirke, men »Hvis vi havde kendt Norman Svendsens holdning >til registreret partnerskab< havde vi ikke indbudt ham«, udtalte IMS formand K. Lindhardt Jensen til KD 060495.

I samme nummer af KD fremgår det, at højrefløjsvalgmenigheder i Jylland er utilfredse med det biskoppelige tilsyn, og at en åndsbeslægtet frimenighed i Frederikssund netop af den grund ikke har villet gå ind under valgmenighedsordningen.

Lindhardt Jensens angreb på Københavns biskop kaldte pastor Paul Honoré frem til en indsigelse. Han fandt det udtryk for en svag kristentro, at man i IM åbenbart ville skabe et åndeligt miljø uden at være i dialog med andre synspunkter end ens egne. KD 190496. Men PH kunne spare sine bekymring, replicerede Lindhardt Jensen, for når der hersker enighed om, at Guds ord er kanon for kristen liv og lære, så er der frihed nok til at tale om, hvorledes den kristne i dag skal leve efter Guds ord. KD 240496.

Generalsekretær cand.teol. Ole Andersen bad biskopperne om en klar besked på, om de for alvor ønskede højrefløjspræster i deres stifter, idet konkrete sager syntes at pege på en tjenstlig tvang, der tvang disse præster udi en hyklerisk situation. Endvidere henviste OA til en efter hans mening udemokratisk sammensætning af bispekollegiet, hvorved et stort mindretal i folkekirken var uden repræsentation, hvorfor OA fo-

reslog valg af nogle "landsbiskopper" valgt ved forholdstalsvalg. KD 170496.

Unge teologer fra folkekirkenes højre side var betænkelige ved at tage en præstegerning op om under de nuværende forhold; som stud.theol. Peter Olsen kontant udtrykte det: »for mig vil det næsten være som at æde afgudsofferkød, og det har jeg ikke samvittighed til.« – MV 1996/3, s. 10.

IM følte heller ikke, at der var domsforkyndelse nok i folkekirken. I anledning af, at nogle anglikanske biskopper havde benægtet, at evig fortabelse skulle forstås som en evig pine, bemærkede Jens Mortensen, at man i Danmark åbenbart var enig i denne ubibelske tankegang, siden der ikke protesteredes. Men "den alvorlige domstone er forsvundet" og erstattet af en social aktivitet. Men derved svækkedes missionsforkyndelsen som det primære. – IMT 1996/20, lederen.

IM klagede samtidig over manglende rekruttering af missionærer. Kredsene savnede nye kræfter, men økonomien var ikke rigtig til nyansættelser, ej heller var der folk, som ønskede at gå ind i arbejdet. – IMT 1996/6, s. 3. På IMs årsmøde kunne formand og generalsekretær og administrationschef meddele tilbagegang på næsten alle vigtige aktiviteter. – IMT 1996/25. Årbog 1996.

Efterhånden som højrefløjen tilsyneladende havde en mere og mere beskeden basis i befolkningen og ligeledes syntes at vinde mindre og mindre gehør hos politikerne blev klagerne over folkekirkenes formentlige leflen for folkeflertallet ønsker ikke mindre, en tone som ikke mindst de højirkelige har slået an i årenes løb. »Hvor kan vi da forråde mennesker i denne forgudelse af tanken om, at flertallet altid har ret. Kirken får dog et langt større troværdighedsproblem ved bare at kalke-re den almindelige samfundsmoral af og gøre den til sin i iver efter at være tidssvarende.« Sp Allan Graugaard Nielsen. KD 300996.

Abortdiskussionen gik også videre i folkekirken i 1996. Men meget faktisk nyt syntes debatten ikke at bringe. Provokerende/tankevækkende happenings fortsatte dog, således meddelte foreningen »Jeg vil leve«, at man ville hænge store plakater op på alle Danmarks domkirker som protest mod abortlovgivningen, og i Århus arrangerede man en demonstrationsmarch, hvor bevægelsens forgrundsfigur Orla Villekjær talte. Efter denne begivenhed udtalte biskop Kjeld Holm til TV2, at han personligt gik ind for den eksisterende abortlovgivning. Udtalelsen fik Villekjær til at kræve biskoppen sat for en præsteret. Udfordringen, 1996/19, s. 1. Villekjærs initiativ kan vel kun opfattes som en veltilrettelagt provokation for at råbe lovgivningsmagten op.

Men Villekjær syntes dog at se en forbedring i situationen, for såvidt

som offentligheden var blevet mere opmærksom på det tankevækkende i de mange fremprovokerede aborter; derimod var han meget utilpas ved det offentlige sundhedssystem, som han beskyldte for fortier og forsøg på at stoppe debatten. DBI-posten. 1996/10, s. 3-4.

De højkerkelige fremtrådte så spagfærdigt som nogensinde. En artikel i Reformatio 1996/1, s. 20-24 af sp. Harvig Wagner: Præstembedet – Herrens indstiftelse, handler om, hvorledes ordinationen af kvinder skaber skismatiske forhold i folkekirken godt støttet af kirkens ledende figurer og flertallet iøvrigt. HW repeterer ideen om særordination af de unge mænd, som ellers tvinges til at ordineres sammen med kvinder. Om Wagners indlæg kan man vel sige, at det ikke bragte noget ikke allerede hørt ind i debatten, men det viste en oppositionel tendens, som stadig gør sig gældende i folkekirken.

Frimenighedstanken, som fordum var en grundtvigsk foreteelse, blev mere og mere synlig på højrefløjen. På Østerbro, København og i Odense opstod der karismatisk prægede menigheder. Endnu synes disse tiltag kun at være sporadiske, men værd at notere, fordi tendensen synes at træde frem i disse år.

Men det meget vigtige spørgsmål må stilles, om den såkaldte højrefløj på længere sigt vil forblive i folkekirken eller om den – eller dele af den – vil udtræde for at danne alternative menigheder. Et tankevækkende indlæg herom var debatbogen Missionsfolk og Folkekirke, Dansk Luthersk Forlag, hvor seks teologer med tilknytning til LM stillede spørgsmålet, om bibel- og bekendelsestro kristne fortsat kunne stå i folkekirken. Bogen var plastret til med spørgsmålstejn, men holdningen var ikke desto mindre sjældent éntydig: nemlig at de sandt troende i det mindste måtte opstille alternativer til den forhåndenværende kirkelige ordening, for så vidt denne overhovedet skulle bevares. De seks angreb vantro præster og biskopper, eksistensen af kvindelige gejstlige, homofil praksis, ligesom der krævedes bibeltugt ud fra NT, og det understregedes, at broder- og søsterskab ikke lod sig realisere med vranglærere og ugudelige. Særligt hårdt formuleredes disse synspunkter af rektor Niels Ove Vigilius s. 9 – 46.

*

Til slut kan man ikke mindst på baggrund af den intense, refererede demokratidebat spørge om, hvem der egentlig har magten i kirken, sådan som der også spørges hvem der har den egentlige magt i Danmark. Det er vist ikke medierne, så lidt de går op i de kirkelige anliggender. Ej heller gælder de gamle kirkelige partier som de egentlige magthavere. Dertil er de blevet for marginaliserede. Men hvad så med biskopperne? Ja, der er kastet meget lys på deres virke de senere år, hvad de selv har

bidraget til. Men hvor prægnant deres faktiske indflydelse er, står ikke mig klart. Derimod er det som om politiske kræfter af alle slags evner at føre sig frem, herunder især Lf.Mr. og km og visse aktivistiske kredse, idet man sætter begreber som demokrati og social aktivitet i højsædet.

Ser vi på spørgsmålet om den nye folkelighed, synes det at fremgå at kirken står i det samme problem som det øvrige samfund, når talen kommer på de nye beboere i Danmark – og lige så uforberedt. En ret uafklaret sag forekommer det således at være, om der skal drives kristen mission blandt indvandrene, og dermed om integrationsbestræbelser også skal udstrækkes til det religiøse område.

Spændende bliver det at følge kunstdebatten i den kommende tid. Også på det punkt lader vide kirkekredse til at være i vildrede. Det gælder både, når emnet er den bildende kunst i kirkerne og og med hensyn til salmeproblematikken. For drejer det sig om at udtrykke et demokratisk/folkeligt/religiøst behov, eller er evangeliet den overordnede instans? Og hvad med den kunsteriske frihed?

Ja, nye spørgsmål dukker op og det på en måde så megen kirkelig debat af ældre snit, herunder fundamentale teologiske begreber, ikke nyder publikums overvældende interesse. Men den lyttende fornemmer, at gået i stå er den væsentlige kirkelige og teologiske samtale nu ikke – den føres bare så tyst i tidens larm, og noget af den er kommet til udtryk i denne oversigt.